

IONUM



1. De odio Variationis. P. S. Muller. R. J. B. Redel.
2. De spurio. H. S. Rossmassow.
3. De Principe legibus soluto. P. G. A. Struv. R. J. J. Hertel.
4. De Patrio. P. A. C. Romyn. R. P. J. Gallus ab Gallusstr.
5. De murmuratione praescriptionem impediante.  
6. P. J. F. Schneider. R. L. C. Luedecke.
7. De militia lecta provinciali. P. J. S. Stryck. R. J. C. ab Otken.
8. De investigandis contractibus et actionibus ex  
Contractibus, re, verbis, vel litteris initis.  
P. S. Stryck. R. J. Acpluth.
9. De crimine gratiae. P. J. F. Schneider. R. J. G. Luedecke.
10. De Testimonio Principis. P. Idem. R. A. F. Bode.
11. De Unitate Patris et filii. P. Samuel van Laher.
12. De usu practico doctrinae difficillimae. Juris Rom.  
de culpae praestatione. P. C. Thomasi. R. C. G. Voss.
13. Paradoxon pro iure retractandi transactionem, novis  
instrumentis repertis ad l. 35. ff. de re iud. et l. 19. ac 29.  
C. de transact. P. J. P. Ludwig. R. B. B. Hoelder.
14. De vinculo matrimonii, ob legem a finitatis turpi vel  
honesto. P. A. Goetsche. R. J. C. Schönberg.
15. De coelibatu poenae nomine imposito. P. J. F. Ludovici.  
R. S. P. Gasser.
16. De Propinquorum in sponsalibus consensu necessario  
P. H. C. Gerdesig. R. J. C. Gruel.
17. De Statu Imperii Rom. P. J. V. Bechmann. R. J. G. Klein.
18. De iure ceremoniali circa Legatos. P. J. Brunnemann.  
R. S. P. Gasser.
19. De Restitutione in integrum ob metum. P. J. L. Mencke.  
R. J. F. Hoekner.
20. De litis contestatione eventuali. P. S. Stryck. R. H. Heinsig.
21. De eo quod iustum est circa pactum executivum  
ductu C. de pign. et hypoth. P. G. Barth. R. J. G. a Düsseldorf.

21. De Carceribus eorumq[ue] usu et abusu in causis crimi-  
 nalibus ad Tit. Pand. et Cod. de Custod. et exhibit. Reor.  
 P. W. J. Martini R. C. Keilpflug.
22. De iuribus impuverum singularibus P. H. Linck.
23. Acquisitionem derivativam Domini factam Homini.  
 P. G. Schilterg. R. P. Graf.
24. De Legitimatione. P. F. Geisler, J. Joachim von Dale. (Stam in T. 11. 218.)
25. De Contractu aestimatorio. P. B. L. Schwendendorfer. R. J. F. Schwallbe.
26. De Commendatione. P. A. B. Carpzov. R. C. E. Lange.
27. De jure miserabilium. P. G. A. Struv. R. J. G. Alving.
28. An in causa religionis scripta Anonyma aut Pseudonyma  
 sint probanda aut toleranda P. S. Evenig. R. C. Pyrlaeg.
29. De Antichresi. P. C. Möschel. R. C. L. Betich.
30. De Jurisdictione feudali Dominica. P. B. L. Schwendendorfer.  
 R. Jo. Wichmanshausen.
31. De Concilio. P. G. F. Meier. R. J. P. Schacht Rup.
32. De Matrimonio. P. J. Schilter. R. J. G. Neukirch.
33. De benedictione Sacerdotali. P. F. Wörger.
34. De Iustitia hominis circa animam. P. J. G. Simon. R. D. Meppen.
35. De hominis mortui sepultura prohibita. P. H. B. Roth.  
 R. J. P. Eichenbach.
36. De jure necessitatis. P. J. Eisenhardt. R. G. Lengerke.
37. De Testamentis. P. Engelbrecht. R. A. Nardini.
38. De Extraordinario Remedio Restitutionis in integrum.  
 P. C. F. Schröter. R. J. Klinger.
39. De Privilegiis. P. B. L. Schwendendorfer. R. C. C. Seligmann.
40. Ius Deliberandi. P. J. C. Falekner. R. A. Cunovig.
41. De Privilegiis Mulierum. P. J. V. Bechman. R. J. D. Feyerabend.
42. De Advocatorum inhabilitate. P. J. B. Friesen. R. M. V. Götze.
43. De litis contestatione. P. A. Beier. R. J. S. Gimmarmann.
44. De Retentione. P. B. L. Schwendendorfer. R. G. C. Meinkausen.

45. De Privilegio P. B. L. Schwendendörffer. R. J. d. Eitnbömm.  
 46. De Juris Justinianaei receptione. P. H. Lincke R. J. Nozoum.  
 47. De Donatione remuneratoria, atq. obligatione Antidotali.  
 P. P. U. Lumelin.  
 48. De Donationibg. P. J. G. Simon R. G. Borpmann.  
 49. De in jus vocatione seu citatione. P. B. L. Schwendendörffer.  
 R. P. C. Ubrici.  
 50. De literis natalitatis. P. H. Lincke. R. L. C. Thiam.  
 51. De Contractibg Principum. P. G. H. Struve. R. J. Förster.  
 52. Iura poculorum. P. J. G. Simon. R. J. D. Marl.  
 53. De Iure viarum publicar. P. C. Ziegler. R. C. A. Stiegleder.  
 54. Ad Lib. 1. ff. tit. 1. 2. unacum Historia ff. P. J. Klein. R. H. Sprengel.  
 55. De Dominatu Pontificis Rom. P. M. N. Braun. R. J. C. Tebel.  
 56. De Vectigalibg. P. H. Conring. R. J. Thomae.

Gammelbd.

fol

39  
27  
DISSERTATIO JURIDICA  
DE  
JURE

MISERABILIIUM,

von  
Rechte der Armseligen und  
Nothbeträngten!

Quam

SS. Unius Triados & Ternæ Monados Faventia,  
Illustrium atq; Magnificorum in Inclyto Athenæo Salano  
Themidos Sacerdotium Indulgentia,

AC

Validi Præsidiij Assistentia

DNI. GEORGII ADAMI STRUVII,

Jcti Consummatissimi, Serenis. Ducum Saxonæ Con-  
siliarii Intimi Eminentissimi, Facultatis Juridicæ Præsidis Ordinarji  
Magnifici, Curiaque Provincialis ut & Scabinatus Asses-  
soris Primicerij Gravissimi,

DNI. Mœcenatis, Patroni, & Doctoris summa honoris  
ac observantiæ devotione ad tumbam usque devenerandi,

Ex multis Probatissimis Autoribus enucleat, ac

In Acroaterio Jctorum Solenniter defendit

JOHAN. GEORG. ALBINUS

Numb. Misn.

Anno ενανθρωπήσεως 78 λόγος M. DC. LXXX. die 5. Maij.

Literis Samuelis Adolphi Mülleri

MISERABILIAM  
DE JURE  
DISSERTATIO JURIDICA

22. Unius Triados & Ternae Mandos Facinus  
Illustrum ac Magnificorum in Indio Atheno Sano  
Themidos Sacerdotum Indulgens

Validi Praesidis Alsternis

JOHANN. GEORG. ALBINUS  
in Auctoritate Juris Solenniter defendit  
Ex multis Probabilibus Argumentis eructat ac  
accedentibus devotioribus etiam assue deperantibus

Dr. Medicinis, Patris, & Doctoratus honoris  
Jois Primicerij Granovici  
Magnifici, Curatoris Facultatis & Sacerdotis Alsterni  
Illustri Schemi Eminentiissimi, Facultatis Juris, Theologiae Ordinarij  
Juri Constantissimi, Secretis Buchum Saxonae Con-

Numb. Misa  
MDCCLXXIIII



*Præ-Illustri ac Generosissimo Domino*

DOMINO

VITOLUDOVICO

â SECKENDORFF,

In Oberzenna / Meißelwitz & Modelstein /

S. R. J. Lib. Equiti,

Et Potentissimi Electoris.

*Reverendisimi ac Serenisimi Principis*

MAURITII,

Ducum Saxoniae &c.

Confiliario Intimo, Hujusq; Cancellario,

& Consistorii Zizensis Præsidi Eminentissimo,

ut & Ordinis Equestris in Ducatu Alten-

burgensi Directori Gravissimo

&c.

*Domino, Mæcenati ac Patrono meo post Deum sum-*

*mo, ac Devoto venerationis cultu æternum*

*suspiciendo.*



## DEDICATIO

Vir Præ-illustris atque Maximè  
Generose,



Vemadmodum cliens in Ju-  
dicio Patronum, qui cum contra  
adversarios defendat, summe ne-  
cesse habet: Sic etiam unum quod-  
que scriptum Mœcenates ac Patro-  
nos, qui illud contra Momum & Zoili fratres,  
ceu Palladis ægide, tueantur. Nam quis homi-  
num vivit, qui non optimè callet, quòd his tem-  
poribus exulceratissimis omnes disputationes, o-  
mnes tractatus, omnesque libri, συλλήβδην, o-  
mnia opera eruditionis divitiis exornata, præpri-  
mis à talibus (quod dolendum,) qui tamen sæpius  
minus habent eruditionis, quàm cimex seu cur-  
culio sanguinis, dente Theonino ac Hiponacteis  
morsibus arrodantur. Hoc ergo movit per mul-  
tos,



tos, quòd scripta sua aut non in lucem edere ausi  
sint, aut si ausi, quòd Patronos ac Defensores sibi  
comparandos *χερσίωτε προσίωτε* conati sint. Quia  
igitur etiam hoc mihi certissimè persuasum habeo  
quod cum mea dissertatione præsentì eadem Tra-  
gædia agetur; ideò frontem commasculo, &  
cum ista ad TE, tanquam AD MOECENATEM,  
PATRONUM AC DEFENSOREM POST DEUM  
MAXIMUM refugium sumo, quia orbis totus lo-  
quitur, quòd Tu non sis ille *δυσκόσος* nec adi-  
tu difficilis: TUAM BENEVOLENTIAM MOR-  
TALES nullâ ingenii felicitate queunt implere,  
ERUDITIO TUA digna, quam non homines tan-  
tum, sed & æthereæ mentes admirentur, Tu es il-  
le profectò, qui ad nostri seculi ornatum editus est,  
de quo jure meritò prædicare possim, quo de  
Mæcenate suo *immortalis ille ingenii Poeta in-  
comparabilis ac inventionum acumine nulli secun-  
dus* SIGISMUNDUS BETULIUS usus, quando hunc  
in modum canit:

Und hått' man Deinen Witz vor Troja sollen spüren/  
Dich würde mehr mit Lob als ihrem Nestor zieren  
Der Griechen Dichterey: Für solchen Dich erkent  
Das Deutsche Reich / noch Wunsch / Dich seinen Can-  
zler nennt

Du Deutscher Nestor Du / etc.

A 3

In Ost-  
ländische  
Lobes-  
Hahn  
pag. mihi  
311.

& in



Et in alio loco. p. 349.

Ihr seit ein Phöbus ja / glänzt als der Morgen /  
Am Hoffe des / der unser Jupiter /  
Ihr seyd ein Berg sein Atlas / der die Sorgen  
Ihm tragen hilfft / des Reiches Zimmels Sphär / etc.

Et quid sermonicor ? Nullus est in Saxonia locus, quem VENERATIO Tui non occupaverit, imo FAMA TUA AC NOMEN longe clarius est, quam ut ejus Purpura huic vili panno involvatur. Utinam ire possem per omnia FELICITATIS TUÆ cognomina, quæ tum fortunæ munificentia concessit; & adhuc amplius cœlestis meditatur favor: Sed quoties id cogito saltem, vincor magnitudine & redigor ad silentium. Ad TE igitur, in quam, refugium sumo & hanc DE JURE MISERABILIUM DISSERTATIONĒ MEAM ego MISERABILIS PERSONA IPSISSIMA, ad ARAM TUAM humillimè depono; Accipe igitur foetum adhuc à matre rubentem, eumque autoritatis Tuæ stricturis quibusdam irradiat, ut sicut veterum liberos nuper natos Rhenus exploravit & corpore eorundem roboravit: Meus quoque ille ingenio-

Johann.  
Hinric.  
Ursini A-  
cera Phi-  
lo. p. m.  
308.

nioli foetus lumen inde aliquod, robur & confi-  
dentiam inspiciendæ lucis publicæ accipiat.  
Vel ut Sol radios suos in loca etiam scabra jactat  
nec detrimentum accipit, & sicuti coelestia siede-  
ra non tantum magnis mundi partibus se in fun-  
dunt, sed & ad singula animantia vim suam parti-  
untur: Sic etiam non ægre fer, **SI NOMINIS  
TUI PRÆSCRIPTIONE DISSERTATIO  
MEA ILLUMINETUR. O PATRONE  
SUMME, defende ME ac DISSERTATIONEM  
tanquam TUOS CLIENTULOS SVBJE-  
CTOS, & ut Augustissimus ille Augustus suum  
Maronem, & Decantatissimus ille Moecenas  
suum Flaccum prono favore complexus: Ita  
etiam me favoris (ut περιεπιπλήτων loquar) bra-  
chiis circumplicatum tene. Quò favore, be-  
nevolentia ac Patrocinio Tuo erectus, nullius  
Momi Zoilique Theoninum dentem, non Cato-  
nis censorium supercilium nec centumvirale  
judicium quidem extimescam. Deus autem  
βασιλεύς ille τῆλειναξίκακος **Te & Tuam  
totam splendidissimā Familiam**  
diu-**

Thom.  
Lanf. in  
Consult.  
dedicat,  
Hugo Gr.  
in dedic.  
in de J.B.  
& P.

diutius sospitet , ac sub umbra alarum suarum  
protegat , quod in votis meis est calidissimis.  
Pluro non opto , quam vale, vale, inquam, &  
vive diu *DĒO, PRINCIPI, PATRIÆ,*  
*TIBI, TUIS, OMNIBUS & MIHI*  
qui

JEN Æ ex Museo

Anno 1680.

d. 31. Martij.

Tuus ποτὰν ζωὰν

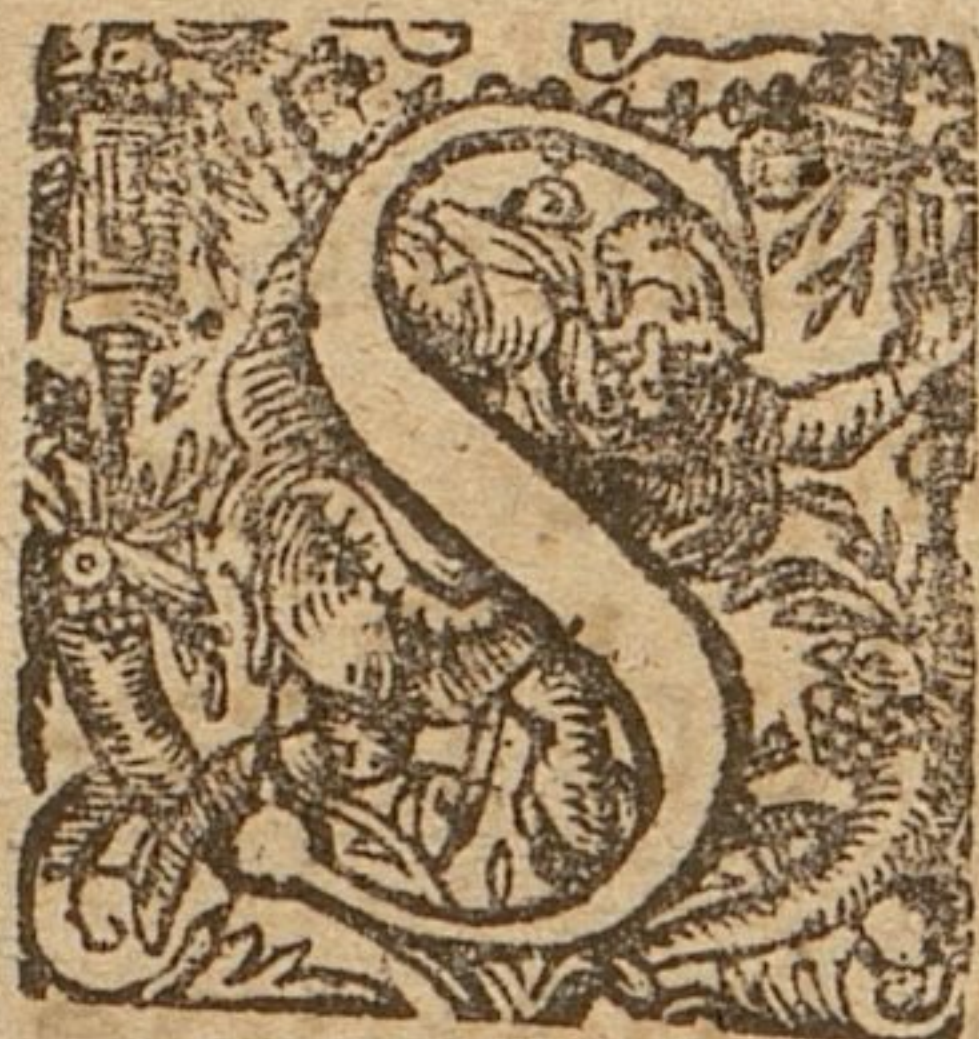
subiectissimus

Autor.



## PROLEGOMENA.

*Docto Lectori εὐπράττεν!*



Si quicumque est B. L. quod  
à Justitia ipsâ inventum excogita-  
tumque sit, me iudice sunt tria illa  
auro & gemmis pretiosiora ac pe-  
renni cedro coeloque dignissima  
JURIS PRÆCEPTA, quæ *Sacratissimus Impe-*  
*perator JUSTINIANUS, omni exceptione major*  
*Princeps, & cui debet hodie universa Jctorum*  
*natio fortunas & divitias ac omnem splendorem,*  
*per virum Magnificum, Magistrum, Sacri Pa-*  
*latii Romani Exquaestorem & Juris Architectum*  
TRIBONIANUM, in Institutionibus Juris, Lib. I.  
Tit. I. §. 3. membranis illinere & posteritati re-  
linquere Jussit, ista autem sic sonant:  
I. Honestè vivere. II. Alterum  
non lædere, & III. Jus suum cui-  
que Tribuere.

Thom.  
Lanf. in  
Mant. pag  
m. 140.

B

O Præcepta

O Præcepta magis à DEO, quàm ab homine  
data ! O Præcepta, inquam, digna, quæ o-  
mnes homines, omnes, qui Justitiam sartam  
rectamque habere amant, stylo Adamantino  
in cordis viscera inscriberent, & totum vitæ  
cursum juxta hanc normam flecterent atque  
instituerent ! Sed si rem altius ad rationis lu-  
cem considerationisquæ lancem revoco quo-  
modo quotidie

Tertium illud Præ-  
ceptum Justinianeum (nempe  
Jus suum cuique tribuere, )

Orat. 'pr.  
pag. mihi.  
38. de  
Præst.  
Hist.

violetur quod profecto inter reliqua mala, (ut  
*Oratoris mellitissimi* LORISECÆ verba mea fa-  
ciam) quibus nostra Germania in hoc auri ar-  
gentique cupidine incitatissimo seculo squal-  
let, minime postremo loco collocandum es-  
se arbitror, incidit mihi in mentem *Smyrnen-  
sis Episcopi* POLYCARPI Exclamatio, quando ait:

O DEUS in quæ Tempora nos  
reservasti ! Attamen tolerabilius es-  
set,

set, si Personis Miserabilibus e. g. - Viduis,  
Pupillis & aliis, quibus tamen Deus  
Justissimus & Themis ipsa Jus suum tribuit, jus  
tribueretur, sed experientia proh dolor!  
contrarium demonstrat. Nemo fere vivit qui  
dictum Romanæ Eloquentiæ cymbali CICE-  
RONIS animi lance perpendit, quando scribit:  
Eorum misereri oportet, qui  
propter fortunam non pro-  
pter crimen in miseris sunt.  
Nec lactei LACTANTI, qui sic: Non mi-  
nus magnum Justitiæ opus est,  
pupillos & viduas destitutas &  
auxilio indigentes tueri, atq;  
defendere, quod adeo univer-  
sis divina lex illa præscribit:  
quando quidem boni quique

Lib. 2.  
Rhet. vet.

Lib. 6.  
cap. 12.

b 2

Ju-

Judices ad officium suum judi-  
cant pertinere, ut eos humani-  
tate naturali foveant ac iisdem  
prodesse nitantur. Neque ullus a-

Matth. Zei-  
ler. in E-  
pist. p. 1.  
Epist. 57.  
pag. m. 158

Matth.  
Tympius  
in Disp.  
Orat. p. m  
184.

dest MARCUS AURELIUS CLAUDIUS, qui cum vi-  
dua, quæ lacrymans ipsum accedebat, non so-  
lum socias commiscebat cū ista lacrymas, sed  
etiam guttas à facie ipsius cadētes abstergebat.  
Quoniam igitur JUS ferè hæcten⁹ Miserabiliū  
ultra Sauromatas & glaciale Oceanum rele-  
gatum est, & mihi SPECIMEN ACADEMICUM an-  
te aliquod tempus animo constitui, in quo  
Θεὸς συμβουλεύεια fretus ingenioli mei vires pe-  
riclitari possem, accidit mihi semper in tanto  
Juris apparatu, quod solet iis, qui ad opiparè  
instructam mensam sedentes deliberant, cui pri-  
mum ferculo manus ad moveant. Ne autem  
aliquod triviale nec cramben biscoctam sub  
prælum revocem mihi hoc thema DE JURE  
MISERABILIIUM, (quia ego ipse tan-  
quam Orphanus miserabilis

per-



persona sum, & Mater & Avia  
mea viduæ) dignum fuit visum, ideo  
pro ingenioli mei inopia & tenuitate de istis  
nempe. 1. VIDUIS. 2. PUPILLIS. 3. PAUPERIBUS.  
4. COECIS. 5. MUTIS. 6. SURDIS. 7. CAPTIVIS.  
8. FURIOSIS, & aliis earum jura iterum quærere  
in animo constitui. Quum vero sine DEI  
numine nihil sit in homine & absque DEO,  
ad quem omne principium, medium ac termi-  
nus respicere debet, *Novel. 109. in prefat.* nihil  
que unquam commode geri possit, *Novel. 164*  
ideo quicquid agimus in ipsius nomine, *1. Cor.*  
*10. ad hunc actum progredior l. 2. C. d. off. Pref.*  
*Prat. Afric,* In Nomine Domini  
& DEI nostri JESU CHRISTI,  
quia omnia consumere potest. *l. 1. §. 2. l. 3.*  
*princ. C. de jure vet enucl.* & coram isto tan-  
quam *πάυλον δωλῆς ἐάων* supplex his vocibus  
utor:

*Exere Jovatus prasenti numine vires*

*Conatusque meos dirige, meque jura!*

B 3

Sonnet

Sonnet.

An den Bücher-spöttischen und Alles-Tadelnden Momus.

**M**omus Bücher Blätter Spötter / dem aus seinem Rachen ra-  
Nadel-spitzen-gleiche Zähne / ich will geben ohne Scheu (gen  
Diese Schrift zum offnen Drucke und zu lesen ieden frey.

Wirft nach deinen steten Arten / das wolt ich Dich erstlich fragen?

Du es höhnen und mit Zähnen auch durch roden und benagen?

Doch weil Du von Hochmuth dicke denck' ich dieses noch darbey

Daß Du es nicht werdest lesen / weil es Dir zu gringe sey;

Spottst' Dus aber / wie dus spottest / muß ich es gedultig tragen

Weil da Sonnen-gleiche Männer von sich spottens müssen lesen /

Und Apollo oft von Midas wird verspott in seinem Wesen:

Doch verspott' es nicht so hefftig zäume dich und deinen Zahn /

Jeder Vogel singt so köstlich als der Schnabel Ihm gewachsen /

Und erwege daß noch erstlich: Daß in unsern Lande Sachsen

Sich Patronen iederzeiten Musen-Söhnen nehmen an.



I. N. D. N. J. C.  
DISSERTATIONIS JURIDICÆ  
*De*  
JURE MISERABILIIUM

Pars Prima  
De Viduis.

Cap. I.  
Miserabiles unde, quid, &  
quales sint.

Aph. I.

**N**on infrunitè sed profectò σοφῶς scribit  
inter Jctorum stellas non minima Wissenbachius  
*in Comm. ad tit. ff. de V. S. disp. 1. in pr. εἰς τὸ ὀρθῶς*  
*διδάσκειν δεῖ πρώτως ἐξελάζειν τὰ ὀνόματα*, h. e. ad  
recte docendum oportet primò expendere nomina. Quo-  
modo hoc igitur in aliis facultatibus observatur, ita etiam in  
Jurisprudencia: Nam videmus, quod nulla Disputatio,  
nullus Tractatus elaboretur, in quo non verbi notio, quam  
Græci ὀνομασολογίαν vocant accuratissime demonstratur.  
Ne igitur ab ista methodi viæ deflectam ad MISERABILIIUM  
statim ONOMATOLOGIAM ipsam quia juris Onomato-  
logiam Doctores præprimis Astreæ Phœbique illud im-  
mor-

mortale Decus Gvilielmus Grotius in libello suo quoad  
formam parvo, quoad eruditionem autem ingenti *de Ju-  
re Nat. in pr. cap. 1. §. 2. & seqq.* luculentissime deduxit ac  
demonstravit, me converto.

*Onomato-  
logia Mi-  
serabiliū*

II. MISERABILES autem, Grammatici & Lexico-  
graphi à verbo MISEREOR, MISERERI originem trahere  
testantur, i. e. quasi MISERATIONE DIGNISSIMI Ger-  
manicè : *Jammer - Würdige Leute.* Hinc coelestis-  
simum ac Svavissimum illud os Cicero *in Parad.* ait. Ni-  
hil tam miserabile, quam ex beato miser.

*Definitio*

III. Nunc Methodi Necessitas mihi legem proponit,  
ut aliquam MISERABILIUM DEFINITIONEM vel ma-  
gis DESCRIPTIONEM afferam, quæ ita sonat:  
Miserabiles sunt Personæ, quæ miseratione  
dignæ, five quarum natura ad miserendum  
movemur. *Daniel Gehe in tract. de Priv. Miser. cap. 1.  
in principio.*

*Quales  
sunt*

IV. Restat nunc ut post definitionem QVALES &  
QVÆNAM istæ sint recenseam, illæ autem sunt:  
Viduæ, Pupilli, Orphani, pauperes, Coeci,  
Muti, Surdi, Captivi, Melancholici, Peregrini,  
Senes, Decrepiti, quantumvis Divites, Muti-  
li, carcere clausi, de novo conversi ad fidem,  
diuturno morbo fatigati, Claudii & omnes alii  
qui miseratione dignissimi sunt, secund: *leg. u-  
nic. C. quando Imperat. inter vid. &c. Add. Christinaus vol.  
3. Decis. Belg. 141. n. 6.*

V. Post

V. Post hæc, ante omnia videndum est unde **VIDUA** *Viduarū*  
dicatur: **VIDUA** autem Jctis Labeonem sequentibus à **VE** *Onomato*  
privandi particula dicta & **DUO**, quasi sine duitate: sicut *logia.*  
vecors sine corde, quam rationibus quatuor impugnat *Jctorum.*  
*Alciatus ad l. 242. §. viduarum. ff. de V. S. GRAMMATICIS* & *Gram*  
autem à **VE** & Hetruscorum verbo antiquo **IDUO**, **IDUA-** *matico-*  
**RE**, hoc est *dividere, separare, scindere, & privare;* *rum.*  
unde Idus appellamus dividentem Mensem teste *Macrob.*  
*Sat. 1. c. 15.* & Lyricorum carminum felicitate Principe  
Horatio *lib. 4. Od. 11.* qui sic canit:

*Ut tamen noris, quibus advoceris  
Gaudiis: Idus tibi sunt agenda:  
Qui dies mensem Veneris marina  
Findit Aprilem.*

*Vid. Gail. l. 1. Obs. 1. n. 42. & 43. Neuenhan. in tract. de Pri-  
vileg. Viduamem. l. 1. Sect. 1. p. 2. & seq.*

VI. Excussam **ONOMATOLOGIAM** excipit **HO-** *Homony-*  
**MONYMIA.** Cum autem ut Jctorum Batavorum Cory- *mia.*  
phæus Hugo Grotius in æterno suo ac incomparabili Ope-  
re de *J. B. & P. l. 3. c. 1. §. 17. num. 4.* monet: Nulla omni-  
no sit vox, quæ non ambiguum recipiat sensum, & pro-  
pter significatum, quem vocant primæ notionis, alterum  
habeat secundæ, eumque varium secundum varias artes,  
tum vero alios ex translatione ac similibus figuris; id e-  
tiam in vocabulo nostro deprehendo. **PROPRIE** autem  
dicitur persona cui maritus est mortuus *Proprie,*  
*dicta.*  
**eine Wittbe / Witfrau / der der Mann gestor-**  
**ben / oder Nachgelassene.** *Panormit. cap. exteno-*  
*re. n. 6. de foro comp.* Sic comicorum ille Princeps svavis-  
simaque Germanæ latinæ Philomela (ut tã meo **LO-**  
**RISECA** vocatur) Plautus *in Stich. ac 1. sc. 2.* Quæ tam diu

C

vi-

vidua suo caruit viro. Item. Cui vir à Jugo est, quia conjuges quasi ejusdem jugi pares dictæ sunt: Scilicet quod pari jugo eos vinctos oporteat in secundis & ad versis rebus, ut Vir in Theologia summus & non minus de Ecclesia orthodoxa, quam de Juventute Academica optimè meritus Dn. D. Joh. Musæus in *disp. de Conjug. t. b. 3.* posuit.

VII. IMPROPRIE autem vocatur VIDUA, quæ *Improprie* maritum habet inutilem puta damnatum ad triremes, *Gloss. in l. ult. verb. orbit. C. ad Fab. de Plag.* Ut Ecclesia sponso viduata dicitur, quæ Episcopum habet inutilem, *cap. 2. §. sed neque illud extra de trans. Episc.* item qui virum nec jam habet nec unquam habuit, ut virgo cælibem **AGENS VITAM.** *Gothofred. in not. ad l. 243. ff. de V. S. lit. P. add. Gail. l. 1. Obs. 1. n. 41. & seqq.* Quibus ita præmissis facile apparet Viduarum Homonymia, de quibus Viduis in hâc parte omnis nostra instituitur disceptatio.

## CAPUT II.

### Jus Viduarum in Genere.

#### Aph. I.

*Viduarum Divisio.* **U**T autem Ordine procedam & de DIVISIONE aliquid moneam, dividam **JUS VIDUARUM IN GENERE,** ita, ut agam prius: De Viduis omnis Ordinis, in Specie autem De Nobilium & Pastoralium. Si Viduarum & Pupillorum Jura in Genere inspiciam, quis hominum est, qui magis Privilegiis & Juribus præditus est tam à DEO Ter Opt. Max. quam à Justitia ipsa quam illæ:

*Jus ex Sacris.* II. Nam ita dicit Deus ipse: *Exod. c. 22. v. 22.* Viduæ & Pupillo non nocebitis; si læseritis eos vociferabuntur

tur

tur ad me, & ego audiam eorum clamorem, & *Deut. c. 10. v. 18.* Facite Judicium Viduæ & Pupillo, amate peregrinum, & date ei victum atque vestitum. *Item Esa. c. 1. v. 17.* Quærite Judicium subvenite suppresso, judicate pupillo, defendite Viduam. *Et Zach. c. 7. v. 10.* & Viduam & Pupillum, & advenam & pauperem nolite calumniari. *Item Jerem. c. 72. v. 3.* Hoc dicit DEUS: Facite Judicium & Justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris nolite contristare, neque opprimatis inique &c. ubi juramentum superaddit, & aliis pluribus in locis videlicet: *in Syr. c. 4. v. 10. item. c. 35. v. 17. 18. & 19. Prior. Tim. c. 5. v. 3. & Prov. c. 23. v. 10. & 11. & c.*

III. Nunc incumbit mihi, quia Jus Viduarum in sacris tractavi, ut videam, quomodo in lacris vox Vidua usurpetur & in aliis Orientalibus linguis adhibeatur. Si Lexica evolverim, Hebraice vocatur: **אַלְמָנָה** vidua, ut *Gen. cap. 38. v. 11. Exod. cap. 72. v. 24. Jes. c. 9. v. 17.* Caldaice, **אַלְמָנָה** & Arabice, **أرمل** Vidua tacita ac mœsta, quia vidua perpetua à viro deferta est, à Radice **אָלַן** ligavit vel obmutuit, *Jes. c. 47. v. 9. vid. Boxtorff. in Lex. Heb. & Cald. pag. m. 30. & Valent. Schind. in Lex Pentaglot.*

*Vox viduæ  
quomodo  
in sacris  
usurpatur*

IV. Præmissis his iterum AD JURA CIVILIA ET SAXONICA devenio, eorum autem tantus campus se repræsentat, ut nesciam,

*Jus Civile  
& Saxonicum.*

*τί πρῶτον, τί δὲ ἔπειτα, τί δὲ ὑσάλιον καταλέξω;*  
Sed ego existimo satis fore, si DE TUTELA, quia vidua post mortem mariti si liberi adsint statim tutrix fit incipiam.

V. Quæritur igitur, An mater vidua tutelæ

*De Tutela*

telæ præesse possit? **Affirm.** Nam maximam singularitatem habet tutelæ Privilegium in eo, quod matri concedatur, etiamsi liberorum suorum creditrix & debitorum existat, *Novell. 94. pr. c. 2. Joach. Wibelius tr. de tut. c. 3. §. 5. n. 11.* Etiam Jure Novel. præfertur aliis cognatis mater, si velit tutelam suscipere, *d. l. add. Illustris ac Magnificus Dn. Præses illud Jctorum in hoc Athenæo Salano sicut in toto Orbe literato splendidissimum Sidus in sua aurea Jurisprudencia, quæ digna, imò dignissima, ut ab omnibus Juris & Justitiæ Culteribus legatur ac ediscatur. lib. 1. tit. 18. aph. 5. de Tut. Dativ.*

*De Secundis Nuptiis.*

VI. Sed ejus Tutela, quamdiu à secundis nuptiis abstinet, durat, si transit autem ad secunda vota, à tutela removenda est. *Dict. tex. ad l. 3. C. qui pet. tut.* Cum autem tutrix ista est pupillorum tamen ab inventarii confectioe immunis haud est, & eo neglecto, ad juratam specificationem tenetur. *Decis. Elect. 21.* quia ommissa inventarii confectioe, suspecta, habetur & infamis. *l. ult. §. 1. C. de Arbit. tut.* Magnif. Dn. Præses *Jurisp. l. 1. t. 21. aph. 3. de Admin. & Peric. tut.*

*De Minorenitate.*

VII. Sed quid si mater sit Minorennis, an adhuc, ut legitima tutrix præferenda erit aliis? Saxonicus ille Papinianus *Carpzov. negat. 2. decis. 122. n. 8. præprimis in Feudalibus. p. 2. c. 11. d. 12. num. 14. & 17.* Sed Magnif. Dn. Præses Doctor & Patronus meus summus ad vitam usque colendus *in Jurisp. in 4to, l. 1. t. 18. aph. 5. de Tut. Dat.* ita, & quidem rectissimè statuit:

Moribus id admittitur, vel aliquando contutores ipsi adjunguntur: ita, nimirum, quod  
rigor



rigor juris non admittit, illud amor & affectus maternus, qui cæteros, vincit. *l. 1. C. ubi pup. educ. debet, supplet. Dn. Carpz. p. 2. c. 11. d. 12.*

XIIX. Cum tutela, vidua illa alia Jura Maritalia *De Dignitate* post mortem mariti habet, nisi ad secunda vota transeat. *tate Ma. l. 13. C. de Dignit. l. 8. ff. de Senat. l. 10. C. de Nupt. Magnif. ritali. Dn. Præses, Ex. 29. th. 56. Neüenh. Sect. 4. memb. 2. p. 94.* Ita, si maritus fuit Doctor, Magister, aut in alia Dignitate constitutus, etiam ista participat de ea. Ideoque bene Angliæ ille Martialis Ovvenus *l. 2. Ep. 103.* canit:

*Vir quamcumque Comes duxit, Comitissa vocatur.*

*Non semper, nupsit cui Comitissa, Comes.*

*Sic, à Sole suum derivat Cynthia lumen:*

*Sol à se lucem, non aliunde, petit.*

ratio, quia vidua adhuc in primo matrimonio vivere reputatur. *l. 22. §. 1. ff. ad Municip.*

IX. Hinc etiam isti usus ædium & earum fructus conceditur, *l. 4. ff. §. fin. de usu & habit. Magnif. Dn. Præses. Ex. 9. th. 28.* imò possessio seu causa potius possidendi licet morte mariti finiatur; attamen ea Occasione Vidua in defuncti mariti bonis certa ratione perseverare, & per restitutionem dotis & lucrorum nuptialium jure retentionis uti potest. *Joh. Kizel. Syn. Marit. c. 7. th. 6. add. Disp. de Philallilia. Joh. Aug. Prætorii. sub Præsid. Excell. Dn. D. Matth. Jessen. Patroni ac Præceptoris mei æstimatis. cap. 3. th. 3. n. 13.*

*De Usu  
Ædium.*

X. Si creditorum adest tanta copia, ita, ut quamquam bona maritalia non sint solvendo attamen illata sumere potest, quod Germanice vocatur *nach ihm rem eingebrachten Gute greiffen.* Vid. latius. *Carpz. in*

*De Dota-  
litio.*

*Jurisp. p. 1. c. 28. d. 72. & 74. add. Disp. de Priv. Mulier. David. Feyerabens. sub Pras. Dn. D. Joh. Vol. Bechmanni Ante: hujus Salan. Celeb. c. 1. t. b. 33.*

XI. Sed jam nova se offert quaestio, quæ antequam ulterius progrediar, discutienda est; **An filius teneatur dotare matrem viduam?** & videtur dicendum, quod sic, quando mater est inops & non habet unde se dotet, cum & tunc alenda sit à filio, *l. 1. C. de alien. lib.* & naturali rationi est consentaneum benefacienti ut beneficiamus *Job. Schneidevv. ad Inst. t. 4. pag. m. 1547. num. 92. Add. Guil. Grot. de Jure Natur. c. 8. S. 3. pag. m. 127.*

*De Hypo-  
theca.*

XII. Legimus etiam quod in pluribus locis receptum, imò singulariter sancitum sit, ut nimirum viduæ creditoribus tacitam tantum, non etiam expressam Hypothecam anteriorem habentibus, præferantur, *vid. l. 12. C. qui potioris in pig. habent. Job. Myns. l. 4. Obs. 13. in Foro Sax. adest. lex pub. Elect. Ord. Proc. Jud. t. 43. & Carpzov. p. 1. c. 28. d. 6.* ubi hoc refert præjudicium: **So werden der Witwen ingesambt die bemeldete 50. R. so der Ehe mann in dotem empfangen / vor allen andern seinen Gläubigern / so auff seinen Gütern nicht ältern außdrücklichen Verpfändung erlanget / vor billich bezahlet B. R. W.** add. *Magnif. Dn. Præses. Jurisp. l. 2. t. 28. aph. 28. de Cod.*

XIII. Quia de Usu ædium tractavi ansa mihi præbetur quærendi: **An Usus ædium ista habet, si iterum nubat?** **Affirm.** Imo si usus ædium etiam legatus sit ea conditione, si à viro divertisset? respondet *Ulpianus in l. 4. & 8. §. 1. ff. de Usu, & habit. EAM cum*

cum marito nihilominus habitaturam; remissa autem conditione, quæ ut turpis & contra bonos mores, rejicitur. *l. 5. C. de Inst. & subst. Schneidervv. ad Inst. l. 2. t. 5. de usu & hab. n. 12. p. m. 382.* & Apostolus Paulus suum ἐπιβαλλων μέγιστον istis addit, cum dicit, *Corinth. 7. v. 39.* Mulier alligata est lege quanto tempore vir ejus vivit; quod si ob dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat.

XIV. Possessione bonorum etiam ista utitur si post mortem mariti prægnans à viro mortuo est, tunc enim præcedente causæ cognitione, vidua ob ventrem seu foetum in utero quem præterdit interea mittitur in possessionem rerum hereditariarum, usque dum vel partus nascatur: vel abortum mulier fecerit, vel appareat non esse prænantem. Datur interim curator, qui mulieri propter foetum ex bonis provideat. *l. 1. ff. §. 17. 27. & seqq. de vent. in Poss. mit. Mag. Dn. Præses. in Jurisp. l. 2. t. 31. aph. 4. de bon. poss.* Etiam apud Romanos in usu fuisse refert Historicorum ille Ocellus ac Heroum laudum Buccinator Plutarchus: Quod Epulæ à nuptiis ac triumphis relictae talismodi viduis ac pupillis distributæ sint, ita ut si Judices istas non communicaverint, actione furti accusare potuerint. *Ant. di Guevara in Horol. Princip. l. 3. c. 38. Mart. Zeil. p. 1. Epist. 57.* ubi latius.

XV. Sed quod si sciverit vidua se non esse prænantem & talem tamen se dixerit & petierit se mitti? Respond. re comperta, sumptus omnes restituere debet. *l. 1. §. fin. d. l. Mag. Dn. Præses. ibid. cit. loc.*

XVI.

De Prægnatura.

De Præ-  
gnatura  
illegitima.

XVI. Quia de Prægnatura jam mihi res est, & non ἀνομιὰ τοῦ ἐμῶ, de Prægnatura illegitima hoc moneam, quod nempe ista vidua propter stuprum commissum non quemadmodum aliæ, quæ fustigatione dignæ fustigetur, sed mediocriter ne damnum sentiat infans quem lactat, in tali etiam casu respondisse Scab. Jenens. refert ὁ υἱὸν ἐν ἀγνοίᾳ D. Christoph. Philipp. Richter, Antecess. olim in hac Alma Salana ac Ordinarius Gravissimus *dec. 7. num. 6. Mens. Junii Anno 1678.* So wird dieselbe mit öffentli- chen Staupen/Schlägen des Landes ewig verwiesen / tes doch ist mit den Streichen gebührliche Bescheidenheit / damit dem Kinde so säuget / an der Milch kein Schade geschehe / zu gebrauchen B. R. W.

XVII. Sed quid si etiam Inquisita sit hu- jus constitutionis, ut si etiam mediocriter fu- stigaretur, lac tamen planè amittendi pericu- lum adsit, idq; attestentur de illa periti medici? Respond. In tali casu ne calamitas in fonti infanti da- mnum afferat, (præprimis si nullæ adsint facultates ut specialis nutrix possit in matris locum substitui) matri fustigatio est remittenda, aliaque forsan poena e. g. Mit Gefängnisse / Pranger und über den Haupte ein gesteck- ter Staubesen / oder mit auff den Rücken gebundenen Staubesen durch die Stadt geführet. secundum loci ejusdem Statuta. Magnif. Dn. D. Henricus Balthasar Ro- the / Antecessor hujus Academiæ celeberrimus ac p. t. Rector Magnif. Patronus ac Præceptor meus colendus in *Colleg. Pub. dict. Inst. Pract. t. 4. de Ingenuis.*

De Stupro  
voluntario

XVIII. Porro quæstionem moveo, AN ISTE qui viduam stuprat, si ἀγαμος est, eam du- cere

cere vel dotare tenetur? Super hac re in divortia  
 Doctores opinionum abeunt, alii affirmant, alii negant.  
 Negant *Ant. Gomez. ad l. 80. n. 14. Jul. Clar. §. stup. n. 4.*  
*Ant. Fab. l. 9. ad C. t. 7. d. 5. n. 4. Johan. à Sande decis. Fris.*  
*l. 2. t. 1. d. 10.* Affirmant. *Prosp. Farinac in Prax. Crim. p. 4.*  
*t. 16. q. 147. n. 10. & seqq. Dn. Berlich. p. 5. Concl. 38. num. 2.*  
*& seqq. Dn. Beat. Richter. p. 2. decis. 88. n. 1. & seqq.* hoc  
 comprobat etiam *Nov. Elect. Aug. Const. 20. p. 4. his verbis:*  
 Da eine ledige Mannes Person eine Jungfrau oder una-  
 berüchtigte Witwe beschläfft / und er (wie doch billich ge-  
 schicht) dieselbe zur Ehe nicht nehmen will / so soll er sie  
 ihres Standes und Herkommens nach dotiren / und da  
 sie von ihm Leibes Frucht hat / dieselbe auf Gerichtliche  
 Ermessigung alimentiren. Ego autem cum ingenti illo  
 stupendæ eruditionis miraculo (ut cum meo Loriseca  
 loquar) Aristotele *l. 10. C. 2. ad Nicom.* decido: τὰ κινῆ  
 φαινόμενα πρὸς ὃ γὰρ πᾶσι δοκοῖ τῆτο εἶναι φαιμέν, ὃ ὁ ἀνα-  
 ρῶν ταύτην τὴν πίσιν ἔ' πᾶνο πῖσοτερον ἔχει. h.e. Quod omni-  
 bus ita videtur, id ita esse dicimus, qui vero hanc fidem  
 velit tollere nihilo ipse credibilia dicet.

XIX. Quia de stupro voluntario mihi res est, et *De Vie-*  
 iam de violento in viduas commisso aliquid moneam. *lento.*  
 Earum autem stupratores capite plectuntur. *Carpz. p. 4.*  
*c. 30. d. 1. & seqq. Magnif. Dn. Præses Jurisp. l. 3. t. 28. aph.*  
*13. de Pub. Jud. Ord. Crim. art. h. n. 9. ubi hac vide.* So ies  
 mand eines unbelebten Witwe / Ehefrau oder Jungfrau  
 mit Gewalt / und wieder ihren Willen ihre Ehre neh-  
 me / derselbe Ubelthäter hat das Leben verwircket / und  
 soll auf Beflagung der Benöthigten in Ausführung der  
 Missethat einen Räuber gleich mit den Schwerdt vom  
 Leben zum Todte gebracht werden *B. R. W. add. l. 3.*  
 D §. 4.

§. 4. ff. ad l. Jul. de vi pub. l. 1. §. 2. de extra Ord. Crim. Joh. à Sande Decis. Fris. d. 11. l. 2. t. 1. Disp. Joh. Krugs de Venere Illic. sub Præs. Magnif. Dn. Præs. c. 4. th. 46.

De Pudicitia vim intentante

XX. Subnectitur huic aphorismo non minus utilis quaestio, An Pudicitiae vim intentans jure occidi potest? Affirmat. ratio quia communis aestimatio & lex divina pudicitiam, vitae adaequant, Hugo Grotius l. 2. de J. B. & P. c. 1. n. 7. Janus Klenchius in suis utilissimis Instit. Grot. l. 2. n. 23. c. 1. Itaque Paulus Justinus dicit l. 1. C. unde vi les. Pudorem tali facinore recte defendi. Et Chariclea apud Heliodorum talem interfectionem vocat: *Ἀμύνης νόμον τῆς εἰς σωφροσύνην ὑβρεως*, h. e. Justam defensionem ad arcendum Injuriam in castitatem. Huic *ἰαίν*, quod ajunt, *ἀμφοῖν* largitur Augustissimus Patrum Augustinus l. 1. de libero arbit. Lex, ait, dat potestatem vel viatori ut latronem ne ab eo ipso occidatur, occidat, vel cuiquam viro aut foeminae ut violenter sibi stupratorem irruentem, ante, aut post illatum stuprum, si possit, interimat.

De Alimentatione liberorum.

XXI. Nunc iterum ad rem Viduarum, pro his beneficiis, quae vidua post mortem mariti accipit liberos alere nisi patrimonium illis dederit, tenetur, (Germanice vocatur, *mit den Kindern sich abgefunden*) l. 5. §. 2. & 4. l. 8. ff. de agnos. & alend. lib. Wesenb. ad t. d. ff. n. 4. Ben. Carpz. p. 1. c. 10. d. 19. & 21. n. 1. Magnif. Dn. Præs. Ex. 30. th. 75. Si autem illis dederit, non tenetur, nisi liberè vult, sed liberi alimentationem cum pretio (germanice *Kost/Gelde*) solvere necesse habent, ut in Saxonia usus obtinet. *Abrah. Sauer in Goldnen Flüsse. p. 5. l. 7. pag. m. 347.* ubi hæc verba:

**Auff Entrichtung Väterlichen Habe / ist die**

die Mutter die vernügten Kinder / mit Un-  
terhaltung weiter zu versehen nicht schuldig.  
B. R. B.

XXII. Quæritur etiam, An Mulier dives, *De Ali-*  
si vir tam pauper esset, ut se cum liberis alere *mentatio-*  
non possit, cum liberis istum alere teneatur? *ne Viri.*  
Affirmatur, secundum *Expres. leg. 29. C. de Jure dot. &*  
*Barto. in tract. de Aliment. Col. 2.* cum his concordat *Be-*  
*nicas. in tract. de Priv. Paup. Quest. 8. n. 27. & 31.* inqui-  
ens: Cum maritus est pauper, constante matrimonio nec  
unde se alat, habet, uxor verò est dives, tenetur ex fru-  
ctibus aliorum bonorum suorum, etiam ultra dotis, fru-  
ctus virum suum cum filiis communibus alere.

XXIII. Porrò quæritur, An sub alimentis *De Ali-*  
etiam sumptus ad studia & ea, quæ ad disci- *mentatio-*  
plinas spectant, comprehendantur? quidam *ne Studia-*  
volunt *arg. l. 4. ubi pupillus educ.* quidam negant: de qua *sorum.*  
re latius videndus in *Jurisp. Mag. Dn. Præses l. 2. t. 24.*  
*aph. 15. de legatis.*

XXIV. Iterum quæritur, an mater vidua  
sumptus studiorum repetere possit? Negat.  
*l. 11. C. de Neg. Gestorum. l. 50. ff. Fam. Hercif. Arg. l. 11. Dn.*  
*B. Richter ad auth. habit. C. ne fil. pro pat. disp. 46. num. 7.*  
*Mag. Dn. Præses l. 2. t. 32. aph. 9. de Div Hered. Excel. Dn.*  
*Bechmann. in tract. de Priv. Stud. C. 7. n. 9.* Cui pollicem  
premit *Carpzov. p. 1. c. 11. d. 17.* hoc præjudicio: Die jeni-  
gen Unkosten aber so auff Studiren gewendet werden /  
D 2 möget

möget ihr in gemeiner Erbschaft zu conferiren bestän-  
diger Weise nicht angehalten werden/ B. R. W.

De satis-  
factione  
propter  
bona Pa-  
rentum.

XXV. Sciendum etiam est, quod vidua mater, ut  
in plurimis locis prudenter statutum est, non secundas  
nuptias inire ac celebrare debeat, nisi prius prioribus li-  
beris ex priori matrimonio extantibus, satisfecit (quod  
etiam germanice vocatur *mit ihm abgefunden*) his libe-  
ris postea bona defuncti (patris matrisve scilicet) successio  
in illa bona debetur, adeoque si impuberes fuerint mi-  
noresve tutores vel curatores sunt constituendi. Carpz.  
*Jurisp. Consist. l. 2. d. 172. Mag. Dn. Præs. in Jurisp. l. 1. t. 7.  
aph. 6. de Nuptiis.*

De Jure  
Fori.

XXVI. Ultimo loco etiam antequam hoc caput ad  
umbilicum perduco dicendum est de Jure Fori. Eorum  
autem Jurium magna copia est, ideoque notabiliora tra-  
ctare volo. Quemadmodum igitur foeminae in judicio  
omnino opus habent curatore ad litem, sic in negotiis  
extrajudicialibus jure quidem communi Saxonico Vir-  
gines & Viduae opus non habent, ac absque curatore o-  
mnia valide agunt. Magnif. Dn. Praeses *in Jurisp. l. 1. t. 28.  
aph. 4. de aliis Curat. Land. Recht. l. 1. Art. 45.* Etiam lau-  
datus Carpzovius exceptionem quando contractus à vi-  
dua ac muliere validus est sine curatore tractat, qui vi-  
dendus. *p. 1. c. 15. d. 6. & seqq.* ubi eruditè differit.

De Jure  
in Camera  
Imperiali.

XXVII. Viduis etiam & pupillis concessum est li-  
tem in casu denegatae & protractae Justitiae, ad Cameram  
Imperialem perviam appellationis devolvere, & hoc non  
procedit tantum in pauperibus viduis, ut plerumque vo-  
lunt *Alex. in l. 1. n. 15. ff. Sol. Mat. cum alleg. ibid.* sed etiam  
in divitibus. *Roland. Con. 76. n. 34. cum seqq. vol. 1. incip. plu-  
rib. ex caus.* Quia non divitiarum sed conditio viduitatis ac  
aequitas consideranda sunt: Nam hujusmodi personae  
solent



solent communiter premi, & ideo principi maxime convenit eas contra omnem injuriam & molestiam tueri. *text. in l. un. C. quando Imper. & c. Add. Gail. l. 1. c. 1. n. 40.* qui latius de hac re & acute tractat. Et hoc optime callebat Imperator Ferdinandus Primus, nam cum videret, quod unus ex ambactis suis aulicis viduam miseram & quæ cum paupertate habebat commercium, quæ supplicibus precibus ab Imperatore aliquid impetrare cogitabat, manibus rejiciebat, ad istum in hæc verba erumpebat: Si Miserabiles Personas audire negligimus quando ad nos miseriam suam devolvunt, etiam DEUS iterum si ad eum miseriam nostram devolvimus, non nos auditurus est. Hæc Imperatoris (ut Lansius *in Orat. 1. de Utilitate ac Præst. Hist. in Mantis. p. m. 280.* ait) vox ad vitam est pulchra egregia, digna profecto, quam omnes ad rerum gubernacula sedentes animo imbibant, sequantur & sanctè ut Palladium olim Romani asservant, secumque ferant in Sepulchrum.

XXVIII. Etiam alia jura illis competunt plura, quæ ipsa tantum abest, ut voluminum ex professo tractantium laborem inopia ut potius ex tanta librorum Sylva quæ præcipue in hanc angustam chartæ planitiem congerenda sint, deliberandi spaciū exorare teneat.

### CAPUT III.

## Jus Viduarum Nobilium

### in Specie.

Aph. I.

**H**is feliciter peractis verbis magni illius Justitiæ Magistri rigidiq̄ue æquitatis satellitis (Judicio Mag. Dn. D. Nicolai

D 3

colai

colai Christoph. Lynckeri, Jct. & Antecess. hujus Salanae famig. in eleg. disp. sua pro loco, de Beneplacito Sect. 2. c. 1. §. 1. sub asterisc. 3.) Aristotelis utor & dico: μεταβαίνω ἐκ γένους εἰς γένος, h. e. ab uno tractandi genere ad alterum transitum facio, & nunc de Jure Viduarum Nobilium dissero.

De Dota-  
litio.

II. Illæ viduæ autem statim post mortem mariti hoc jure gaudent, ut in omnibus mariti domiciliis, si plura habuerit, conveniri possint, nisi unum eligant, ibique cum familia habitent tenendo focum & ignem, veluti in eo loco, quo DOTALITIUM (germanice *thyr Leibgedinge*) constitutum habent, quo casu in eo loco solum sortitur domicilium. Magnif. Dn. Præses *Ex. 9. th. 28. item Synt. 3. Feud. c. 14. aph. 11. & in Jurisp. l. 1. t. 8. aph. 8. de Donat. item l. 2. t. 28. aph. 29. de Codicil. Joh. Zang. tr. de Except. c. 1. p. 2. n. 98. & 99. Carpz. l. 2. resp. 21. n. 18. & 19. Neüenb. d. tr. M. 2. sect. 4. & seqq. p. 43. & seqq. add. Disput. de Philall. p. 59.*

III. Quæritur, An ad dotalitiu in re feudali constituendum, consensus agnatorum simultaneè investitorum, necessarius sit? & videtur dicendum quod sic *per gl. in Land. R. C. 31. vol. 2. n. 2.* ubi: *Ihr solt wissen / daß ein Leibzucht oder Leibgedinge sey eine Gabe die der Mann seinen Weibe thut / oder giebt an Früchten oder Zinsen (es wären denn Fahrende Habe) die er mit der Erben Verlaub und Bewilligung geben und mit des Herrn Willen bestätigen muß /*  
*qua*

qua descriptio placet *Beust. de Jure Connub. p. 3. cap. 9. de Dotalitio. & aliis quos citat Neuenb. d. tr. m. 2. s. 6. pag. m. 53.*

IV. Præter Geradam consequitur ex bonis defun- *De Dote*  
cti mariti. (1.) Sponsalitiã largitatẽ (germanice *& Cibariis*  
*die Morgen-Gabe*) hæc autem est donum quod ma-  
ritus nova nupta, altera nuptiarum die mane & ante pran-  
dium offert, e. g. catenæ aureæ, uniones & alia clenodia,  
Dn. D. Zigl. in not. ad Hug. Grot. l. 2. c. 2. de J. B. & P. (2.)  
Cibaria domestica (germanice *Mußtheil*)  
hæc sunt res cibaria, quæ triginta diebus elapsis post obitum  
mariti viduæ conceduntur & una pars tantum, altera au-  
tem heredibus ab intestato dantur. Dn. D. Richter tr. de  
Success. Sect. 4. m. 3. d. 51. (3.) Dotalitium in bonis  
Feudalibus constitutum vel constituendum.  
Vid. Dn. Magnif. Præses Synt. 3. F. c. 14. aph. 9. & seqq. idem  
Jurisp. l. 2. t. 28. aph. 29. de Cõd. add. Neuenb. d. tr. m. 2. s. 2.  
per tot. p. 31. & Abraham Sauer. in *Goldnen Flüsse. c. 40.*  
*Part. 5. Const. 32. p. m. 372. ubi in multis locis erud.*

V. Si autem vidua magis à Sponsalitia *De Majo-*  
largitione & cibariis sumpserit quam par est, *ri Sumpti-*  
quomodo res procedit? Respond. Vidua in- *one,*  
ventarium struere & juramentum præstare adstringitur,  
quod non magis, quam in inventario posuit, sumpserit;  
si autem magis sumpserit, restituere oportet. Nam ita  
citatus Sauer eodem loco:

Und wenn sie hätte mehr / denn zur Gera-  
de und Morgen-Gabe gebühret / genommen /  
so

so müste sie auff der Erben Erfodern derowe=  
gen ein Inventarium vorlegen / oder in Mangel  
vermittelst eines Eydes / was und wie viel sie  
zu sich genommen / aussagen und nach Gele=  
genheit Erstattung thun. B. X. B.

*De Fructi-  
bus post  
mortem  
mariti.*

VI. Quæritur etiam, an isti fructus, si  
non ante trigesimum diem post mortem  
mariti collecti, etiam viduæ nobili cibario=  
rum loco dentur? Negat. Sic ante citatus autor  
ibid. statuit:

Wie wohl zum Mustheile alle gehoffte  
Speise / so nach dem z ost. übrig / gehöret / und  
die Frau / so von Ritters = Art ist / daran den  
halben Theil haben soll / dennoch aber so ge=  
bühret der Frauen solches alleine von dem /  
welches zur Zeit des Mannes Absterben in sei=  
nem Hofe oder Behausung gewesen / und dar=  
um / wenn Wein / Korn / oder anders / so zum  
Mustheil gehöret / bey des Mannes Leben  
noch auff den Felde gestanden / und noch inner=  
halb den z ost. einkommen / solches gehöret den  
Erben alleine / und hat sich die Frau daran kei=  
nes Mustheils anzumassen. B. X. B.

*De Hordeo  
Lupulo, &  
frumento.*

VII. Ultimo loco quæritur, an Horde=  
um, Lupulus & Frumentum etiam ad cibaria  
spectant?

SPECTANT? Quidam putant, quia ad cibum ac potum sunt necessaria, quidam negant, quia non omnia eduntur, sed aliqua pars iterum seminatur, ac partim pecudibus relinquitur, ideò ut in communem heredum portionem veniat, est quod volunt. *Carpz. supra laud. & cit. Autor.* Et alii qui ex professo de hac re tractant, quibus postremis etiam assensum meum accommodo.

## CAPUT IV. Jus Viduarum Pastoralium.

### Aph. I.

**N**unc ut Jura Viduarum Pastoralium ultimo loco tractem, est quod necessitas ac occasio jubet, eorum autem jurium magna caterva mihi ante oculos versatur quorum primum hoc pono:

II. Quemadmodum omnibus viduis usus ædium post mortem concessus est; sic etiam illis præprimis & quidem **USUS PAROCHIAE** (germanice **der Pfarrs Wohnung**) quod non solum in nostris territoriis, sed etiam in Archi-Episcopatu Magdeburgensi in Marchia Brandenburgensi & in aliis regionibus ritè observatur: Nam ab Illustrissimo Principe Augusto hoc beneficio donatae sunt, ut per semestre spacium domicilio omnibusque redivibus ad tempus fruantur, quod aliter vocatur

**Dimidius Gratia Annus sive Salarium semestre**  
**Das Graden halbe Jahr.** *Carpz. p. 2. c. 4. d. 11. La-*

*tius in Jurisp. Consist. l. 1. c. XII. ubi in multis definitionibus*  
& hoc exprimit die Fürstliche Magdeburgische Kirchen-

¶

Ordnung

*De Usu  
Ædium.*

*De Anno  
Gratia di-  
midio.*

Ordnung daselbst. *tit. von Freyheiten der Prediger.*  
*S. 14. verb.* Wie sie denn auch ein halbes Jahr nach ih-  
res Vaters und Ehe-Mannes Absterben / sollen in der  
Pfarr-Wohnung gelassen / die Auffs / und Einkünfte ih-  
nen gegeben / und ihr hier zwischen das Predigt-Ampt  
durch die benachbarte Prediger versorgen wäret. *add.*  
*Finckelth. de Jure Patro. Eccl. c. 6. num. 93 Disp. Joh. Mich.*  
*Schulzens sub Pras. D. Joh. Heintr. Böttichern. 1b 23. de*  
*Jure Cler. Quod Privilegium etiam solis liberis non exi-*  
*stente vidua tribuere solent. Carpzov. Jur. Eccl. l. 1. d. 208.*  
*num. 8.*

*De Emi-  
gratione.*

III. Si dimidius Gratiae annus est finitus tunc sar-  
cinolas colligere & emigrare tenentur, & hoc calculo suo  
comprobat ad ravim usque citatus *Carpz. p. 4. c. 27. d. 4.*  
*n. 7. cum ita scribit:* Ob nun wohl die Geistlichen Per-  
sonen befreyhet seyn / so haben doch ihre Wittwen / wenn  
sie nach ihres Ehemannes Absterben dergleichen Häuser  
bewohnen / solcher Freyheit / weil selbe allein den Geistli-  
chen wegen ihres Amptes vergönnet sich zu gebrauchen  
nicht befugt. *B. N. W.*

*De Fru-  
ctibus Pa-  
storalibus.*

IV. Hic non sicco pede prætereundum est  
monstrare, quomodo res se habeat (quia in  
pagis accuratissimè observatur) circa fructus,  
si pastor paganus tres septimanas ante Festum  
Michaëlis moriatur? Hoc clarè demonstrat  
*Carpz. in Jurisp. Consist. l. 1. t. 12. d. 183. ubi Consil. supr. Lips.*  
*hoc decisum refert:* Ist Zacharias Schröter zu Zieg-  
heim vergangenen 1607. Jahre 3. Wochen vor Michaëlis  
verstorben / so hat desselben Jahres Pfarrliches ganzes  
Einkommen auff seine hinterlassene Witwe und nächste  
Erben

Erben als seine verdiente Besoldung gebracht und vererbt  
bet: Aber des folgenden Jahres vollständiges Einkom-  
men von Michaëlis Anno 1607. bis 1608. wird zwischen  
des verstorbenen Pfarrers Witwen oder Kindern ihre  
Begnädigung wegen und den neuen Pfarer zu gleich ge-  
theilet. **B. R. W.**

V. Notandum etiam, quod non solum in nostris  
locis, sed etiam in aliis ut de moribus Marchiæ, Pomera-  
niæ, Ducatus Mægapolitani testatur *Finckelth. c. 1.* Viduæ  
& Filiæ Ecclesiæ Ministrorum singulari hoc privilegio  
sunt beatæ, ut ambiens Parochiam vacantem non aliter  
ea fungi possit, nisi unam ex illis in uxorem duxerit.  
Quod non absque causa rationabili fieri docet. *Carpzov.*  
*decad. 1. p. 9.*

*De Filiabq  
Pastora-  
libus.*

VI. In terris Saxonis etiam illis hoc beneficium  
conceditur, ut, si mortuus vir in Fiscum partem suam  
quotannis contulit postea post mortem mariti ex illo  
quinquaginta thaleros ( germanicè **Witwen  
Geld** vocatur ) recipiat, quod non solum Pastro-  
ralium sed etiam Ludi magistrorum viduæ accipiunt.

*De Fisco.*

VII. Nunc etiam est quærendum quia viduæ istæ  
tam multis privilegiis gaudent, an etiam censum  
emigrationis ( germanicè **Abzug = Geld /** )  
solvere, si cum supellectile ad alium locum  
emigrant, debent? Negat. Quemadmodum  
omnes res pastorales à vectigale immunes ac exemptæ,  
sic etiam earum res. *Schnob. disp. 25. §. 8. quod etiam ordi-  
natum est Fürstl. Magd. Kirchen-Ordnung. §. 7. verb.  
seqq.* So sollen sie auch frey seyn von allen Abzuge der  
**Erbschaft, Fülle / so ihnen oder ihren Weibern und  
Witwen**

*De Censu  
Emigra-  
tionis.*

Wittwen in andern Gerichten zu fallen und absterben /  
ob gleich sonst dieselbe gebräuchlich wäre. B. R. W.  
Quam immunitatem etiam Professoribus competere  
plurimarum Academiarum, exemplo confirmat *Ernestus  
Cotmann. Resp. Acad. 19.* sed hic respiciendus mos cujus-  
que loci. *Add. Disp. cit. de Jure Cler. t. b. 10.*

VIII. Ultimò quæritur an illud Privile-  
gium leg. Unic. C. Quando Imper. &c. &  
alia omnia quæ recitavi, competant tantum  
pauperibus viduis & pupillis, non autem di-  
vitibus vel etiam miserabilibus personis, quæ  
propria culpa, luxu & similibus ad pauper-  
tatem devenerunt? Respond. Affirmativam  
sententiam defendunt *Covarruv. pract. quest. cap. 6. n. 2.  
vers. secund. Ant. Thesaur. Decis. Pedemont. 177. n. 3.* Con-  
trariam autem & probabiliorem quod viduæ pauperi  
hoc beneficium solum indulgeatur, non diviti nec luxu-  
riose viventi, *Speculas. Jason. Marant. Mascard. de Prob.  
Concl. 1064. n. 3. & Marant. dist. 9. n. 195. Ruland. à Valle  
Conf. 20. & alii quos recenset ubi de hac re acutè tract.  
Paul. Christi: vol. 3. decis. Belg. 141. n. 4. & seqq.*

De Vidua-  
rum omni-  
um luctu.

IX. Antequam autem hanc materiam de viduis  
relinquo, reliquum est ut ἐπιτάφιας loco de luctu vidu-  
arum omnium aliquid moneam, Quæritur igitur  
quam diu vidua in luctu esse debeat? Respond.  
Veteres primum Romanos uxori decem menses ad lu-  
ctum permisisse patet ex *l. 2. C. de Secund. Nupt. & Nu-  
men Pteridum Ovidius. l. 1. Fast. Distich. 18.*

Per



Per totum (bis quinque scil.) menses à funere  
conjugis uxor.

Sustinet in vidua tristia signa domo.

*Add. Goth. in not. ad l. 15. C. ex quibus caus. infam. irrogat. Brunnem. ad l. 1. C. de secund. Nupt. quia si vidua ante nupbeat quam luctus defluerat, infamiae nota fuit, l. 1. §. 8. ff. de his qui not. infam. Apud nos autem totum annum expectare antequam ad secunda vota progrediuntur, debent, ratio ne turbetur sanguis. l. 11. §. 1. ff. de his qui not. infam. neque generationis sit incertitudo. l. 53 ff. de Episc. Cler. Magnif. Dn. Praeses Jurisp. l. 1. §. 7. aph. 6. de Nupt. Hugo Gröt. l. 3. de J. B. & P. c. 4. §. 2. item l. 1. c. 17. §. 10. Carpzov. Jurisp. Consist. l. 2. d. 172. Disp. cit. de Philallia. p. m. 60. 61. & 62. item p. m. 48. Add. Ord. Elect. de anno 1674. punct. 5. §. 1.* Was endlichen Witwer und Witwen anlanget / so anderweit zur Ehe schreiten wollen / erfahren wir / daß etliche ihre abgestorbenen Ehegatten allzuzeitlichen vergessen / und mit Vergernis wiederum zum Ehestande eilen: Junct. vers. So wollen wir daß ein Witwer hinführo zum wenigsten ein halbes Jahr / eine Witwe aber ein ganzes die Trauerzeit halten / und für Ausgang desselbigen sich wieder zu verehlichen / oder Hochzeit anzustellen nicht Macht haben soll / **B. R. W.** Et hac de Viduis dixisse sufficiant.

FINIS PARTIS PRIMÆ.

E 3

PARS



PARS II.  
DE PUPILLIS.

CAPUT I.

Pupillorum Onomatologia ac Jus  
eorum Tutelæ.

Aph. I.

De Pupil-  
lorum  
Onomato-  
logia.

Synony-  
mia.

**Q**uemadmodum Histriones peracta una scena alte-  
ram Spectatoribus ante oculos ponunt: Sic etiam,  
(quia in præcedenti parte Jura Viduarum demon-  
stravi, nunc mea mens est etiam JURA PUPILLORUM  
in hac sequenti ante oculos unicuique ponere. Incipiam  
autem statim ut methodus rei postulat ab Onomatologia.  
PUPILLUS autem (ut paucis me expediam) unde & PU-  
PILLA, videntur hæ voces Doctoribus à PUPUS vel à  
PUPA veluti perdiminutionem deductæ, quamvis à pri-  
mitivorum significatione non nihil degenerent, ut testa-  
tur Hieronymus, item Calepinus in Lex. pag. m. 949. &  
alii.

II. In Hebraicis & Sacris vocatur pupillus יתום  
Dev. c. 10. v. 18. Exod. c. 22. v. 25. Jesa. c. 19. v. 1. à radice  
יתר residuum relictum Boxt p. m. 342. Cald. יתם vel  
יתם Arab. יתם vel יתם Pupillus, Orpha-  
nus, carens patre & ab omnibus destitutus.  
Schind. cit. lex. p. m. 821.

III. His depositis, statim sine longis verborum  
ampullis ad ipsa Jura viam meam instituo. Illis autem  
mox

mox post mortem parentum dominium plenissimum in  
omnia bona non solum conceditur ; sed etiam à magi-  
stratu ex officio ( quia propter ætatem non res suas admi-  
nistrare ac se defendere possunt ) tutores ac curatores ha-  
biles tam Jure Civili quam Jure Saxonico dantur , §. 1. l.  
de Tutore. l. 1. pr. eod. Arg. l. 1. de Jurisd. vid. Decis. Elect.  
Sax. 41. Magnif. Dn. Præs. l. 1. t. 20. aph. 2. qui pet. tut. &  
cur. add. Ord. in Pol. de anno 1577. t. 32. §. So wollen  
wir / daß denen Pupillen und Minder Jähri-  
gen Kindern iederzeit bis sie zu ihren vogt-  
bahren Jahren kommen / Vormünder und  
Vorsteher gegeben werden.

De Datio  
nei Tuto-  
rum.

IV. Quæritur igitur, an pupillus cura-  
torem vel tutorem quemcunque vult & ex  
quacunque indiscriminatim jurisdictione pe-  
tere possit? Respond. Curatores & tutores pro  
lubitu sibi ipsi petere potest. l. 2. §. fin. qui Pet. tut. sed  
solum in loco unde ortus est, vel ubi maximam partem  
bonorum suorum habet. l. un. c. ubi pet. tut. & curat.  
Mag. Dn. Præs. in Jurisp. l. 1. t. 20. aph. 3. & 5. de Curat. &  
tutor. Gutirez. tract. de tut. p. 1. c. 10. add. Frantzck. l. 1.  
resol. 17.

De Petitio-  
ne Tuto-  
rum.

V. Quid autem si nullum curatorem  
nec tutorem velit, quæritur ulterius an vi  
cogendus sit? Respondet Magnif. Dn. Præs  
cit. loc. hunc in modum:

Coguntur veio aliquando ut petant, si  
velint

velint sibi solutum, si rationes à tutore fuerint reddendæ, & si in Judiciis ipsis sit comparandum. Monentur igitur ejusmodi casibus, ab altera parte, ut petant; quod si cesserit ipsa altera pars petit. *l. 1. l. 7. C. qui pet. tut.*

VI. Quia Pupillus in omnibus rebus tutoribus & curatoribus opus habet, quæstionem moveam AN etiam in quibusdam casibus sine tutore ac curatore vel ejus auctoritate esse possit? Ad hanc quæstionem ita respond. *Gl. hic in §. neque tamen super verb. &c.* Nec nullam constituendo regulam, quod pupillus regulariter non potest esse in Judiciis, neque civilibus neque criminalibus sine auctoritate tutoris: ratio ne patiatur aliquod damnum, ut dicitur in *l. 4. C. qui pet. tut.* nec ex sua imperitia vel Juvenili clarè aliquid vel dicat vel taceat &c. **LIMIT.** autem si actum vel pronunciatum sit in favorem pupilli & si meliorem conditionem fecit; nam tunc sententia lata pro pupillo vel minore valet, etiam si tutoris vel curatoris auctoritas non intervenit. Etiam sine tutoris auctoritate porro validè contrahere potest, nimirum, si donatione locupletior factus. *Pr. Inst. de auct. Tut. §. ult. l. quibus alien. licet vel non l. 28. de Pact. & alia plurimæ leges. Mag. Dn. Præl. in Jurisp. l. 1. t. 22. aph. 2. Schneidervv. ad Inst. l. 1. t. 20. & 21. de auct. tut.*

De Aucto-  
ritatis Tu-  
torum ac  
Curatorū  
sine.

VII. Finitur autem tutoris & curatoris auctoritas  
(I.) FINITA. PUBERTATE e.g. Si vel majorennis fiat,  
quod Jure Civ. post. 25. Jure Sax. 21. *Inst. l. 1.*

*t. 23.*

*t. 23. pr. de curat.* (2.) Si jus veniæ ætatis à principi impetrant. *l. 1. Inst. t. 23. quibus mod. tut. fin. l. 1. C. de his qui ven. et at. impet.* Mag. Dn. Præs. *l. 1. t. 23. aph. fin. de curat.* (3.) morte tum Tutoris tum Pupilli. *§. 2. d. t. Inst.* (4.) elapso conditionis aut temporis MODO. *§. 2. & 5. l. eod. tit.* Mag. Dn. Præs. *cit. loc. l. 1. t. 26. aph. 2. & 3.*

VIII. Ultimo loco competit Pupillo actio tutelæ *De Acti-*  
directa, si tutor res pupilli malè administraverit, vel si *one.*  
suspectus fuerit; qua pupillus contra tutorem experitur, ut res juxta inventarium restituat, rationes reddat & reliqua solvat & damna præstet. *l. 1. ff. princ. §. 1. & seqq. de tut. & rat. distract.* & quidem ut æquitas consuletur, ratio à tutore reddenda est in loco ubi gessit tutelam. *Decis. Elect. 36. vid. Hugo Grotius in l. 2. de J. B. & P. c. 17. n. 2. Magnif. Dn. Præs. l. 1. t. 27. in tot. de Actio. rat. tut. & omnes tit. de Tut. Ubi latius & eruditè disserit.* Etiam hoc jus eorum in sacris postulat, quod vide. in *precedent. part. 1. de Viduis c. 2. aph. 2. hujus mea Disput.* Imò Deus ipse eos vehementissimè punire vult, & punivit, qui bona pupillorum dilapidaverunt, tum muribus tum aliis flagitiis & damnis: Sicuti diram murium carnificinam divinitus jussam passus olim fuisse creditur Polonus Mieczeslaus, Dux Cujaciæ, qui inopum pupillorum ac viduarum bona injustè diripuerat, (referente mellitissimi Oris Oratore Thoma Lansio in *Orat. contr. Pol. p. m. 801.*) & alios plures de quibus *Orator meus μεγαλοφωνότατος ΛΟΡΙΣΕΚΑ*, qui in nostro seculo paucos pares habet in *Orat. de Encom. Murium Marpurgi Memoriter recitata. p. m. 176. in qua elegant. verba facit. Add. Erud. disp. de Damno Murium Christ. Kriegers sub Pras. Mag. Dn. Præsidis.*

F

CAPUT

## CAPUT II. Jura Eorum Alia.

### Aph. I.

**Q**Via Pupillo etiam alia Jura sunt quibus gaudet, incumbit igitur mihi, hæc, in hoc secundo capite quasi in marmorea tabula unicuique ostendere ac demonstrare, ideoque statim notabiles quasdam quæstiones de eorum jure ventilabo, quia sæpissimè talismodi casus mox hic, mox alibi evenire solent.

*De Homicidio & Furto à Pupillo commisso.*

II. Quæritur igitur primo, An Pupillus propter homicidium, furtum, & alias res capitales poena ordinaria afficiendus sit? Negat. Quia talis ætas ignorat quicquid facit, ideo Doctores ita communiter distingvunt: aut pupillus infans sit aut proximus infantia & ex delicto furto, homicidio vel alia re non obligatur ad poenam statutam *l. 12. ff. ad leg. Cor. de Sicc.* ubi expressissimis verbis dicitur: **INFANS ET furiosus si hominem occiderit lege Cornelia non tenetur, cum alterum innocentia consilii, alterum fati infelicitas excuset.** *l. 14. ff. de offic. pres. add. Gail. l. 2. O. 110. n. 31. 32. & 33. Ful. Clarus in Prax. Crim. §. fin. quest. 60. n. 2. & 3. latius Schneidew. ad Inst. l. 1. t. 21. de Auct. Tut. n. 15. & seqq. Excellent. Dn. D. Peter Müller. Antecess. hujus Salana famigerat. Dn. meus Patronus ac Præceptor multis nominibus colendus in Diss. de eo, quod justum est circa misericord. c. 3. & 4. th. 13. 14. & 15.*

Et is. eum his concordat Ord. Crim. Auth. 65. l. 2. ubi dicitur:  
Kein Kind mag unter seinen Jahren was thun / daß es  
sein Leben mit verwircken kan / erschläget aber ein Kind  
einen Mann / sein Vormundt soll es bessern mit einem  
Wehe, Gelde.

Huc pertinet; etiam illud Lucani:

*Sed parcimus annis donamusque nefas.*

III. Porro quæritur, An Pupillus tenea- De Com-  
tur commodati causa? etiam Negatur, modatio  
nam ita negativam sententiam defendit Ingeniosissimus  
ille Juris-Consultorum Batavus Hugo Grotius in l. 2. de J.  
B. & P. cap. 10. num. 2. §. 2. cum scribit: PUPILLI  
non tenentur commodati secundum leges  
Romanas, tamen utilis actio dabitur si pu-  
pillus locupletior factus sit. *add. l. 1. §. 2. item*  
*l. 3. commod. vel contr.*

IV. Ex legibus notum est, quod aliquis jus ser- De Servi-  
vitudinis amittat, Quæritur igitur ultimo loco, AN PER tute,  
negligentiam tutoris ac curatoris vidua vel  
pupillus illud amittant? Negat. Nam hoc vult  
*l. 10. ff. quem ad Serv. amitt.* quando Ictus Paulus dicit:  
Si communem fundum ego & pupillus haberemus: licet  
uterque non uteretur, tamen propter pupillum & ego  
viam retineo. Ita etiam in usucapione proceditur.  
*l. 48. ff. de Acq. rerum Dom. l. 3. C. de Prat.* Et Cicero *lib. 1.*  
*ad Atticum ait:* Mirabamur te ignorare de tutela legiti-  
ma (in qua dicitur esse puella) nihil usucapi posse. *Add.*  
*Magnif. Dn. Præses l. 2. t. 9. apb. de Usucap. item l. 2. t. 7.*  
F 2 apb. 4.

*aph. 4. quomodo servit amit. Ubi prolixè. Nos autem eorum jure recensito, pedem hic figimus.*

Finis partis secundæ.

## PARS III. DE PAUPERIBUS.

CAPUT I.

Pauperum Onomatologia ac Jus  
Sacrum.

Aph. I.

**S**I persona est quæ jure miserabilis vocari potest, profecto est pauper, & ideò optimè huc quadrat versiculus ille Scholasticus proverbialis:

*Conveniunt rebus nomina sepe suis.*

Quia ergo nunc de talibus personis jam mihi res est, ideò de Pauperibus nunc in hac parte tertia tractare in animo habeo, incipit igitur Aph. II. de Onomatologia eorum.

De Onomatologia

II. De PAUPERUM non attinet ONOMATOLOGIA multa dicere, notum est enim, quod PAUPER Varrone lib. 4. à PAUPULARE Josepho Scaligero à græco Πάυρος i. e. paucus dicitur Beckman. de Origine lat. ling. pag. m. 360. Hinc Romani nominis & Sapientie magnus ille Sol (ut cum Lipsio loquar,) Seneca Epist. 20. Nemo, inquit, nascitur dives quisquis exit in lucem, missus est lacte & panno esse contentus.

III. Si



III. Si pro more meo incepto pergo & lexica Ori- *De tō*  
entalia inspicio, Heb. vocatur תלברא pauper Afflictus *sacris.*  
*Pf. 105. v. 14. à Rad. עביו vel עביו vid. Boxt. in lex. cit.*  
*pag. m. 226.*

IV. Quia quomodo in sacris pauper usurpatur *Jure.*  
vidi, ideò etiam de Jure ex sacris differere volo, quo à  
DEO beatus est. Nam ita dicit misericordissimus Deus  
*Zach. c. 7. v. 9. & 10.* Judicium verum judicate, miseri-  
cordiam & miserationes facite, & pauperem nolite ca-  
lumniari. *Item Proverb. c. 72. v. 16.* Qui calumniatur pau-  
perem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, & ege-  
bit. *& v. 22, & 23.* Non facias violentiam pauperi, quia  
pauper est, neque conteras egenum in porta, quia judi-  
cabit Dominus causam, & configet eos, qui confixerunt  
animam ejus. *Et Amos. c. 11. & 12.* Id circo, pro eo quod  
diripiebatis pauperem & prædam electam tollebatis ab eo:  
Domas quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in  
eis: Vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vi-  
num earum, quia cognovi multa scelera vestra & fortia  
peccata vestra: hostes justii accipientes munus & paupe-  
res deprimentes in porta & iterum. *Prov. 21. & 13.* qui ob-  
ruat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clama-  
bit & non exaudietur.

## CAPUT II.

### Jus Pauperum in Genere.

Aph. I.

Postquam Jura ex sacris reliqui ad eorum Jura Civilia *De Jure*  
devenio & quidem statim ad JURA FORI. *Fori.* *Quam-*  
vis

F 3

vis Pauperes expressè prohibebantur secundum *l. 10. ff. de Accusat.* attamen hodiè non tantum admittuntur in iudiciis, sed etiam summis & præstantibus privilegiis viaticati sunt, ideò rectè scribit *ad d. l. unus optimorum Corporis Juris interpretum Gothofredus lit. X.* Paupertas hodiè non repellit ab accusatione pauperè honestæ fidei ac vitæ. Quidque magis etiam æquitati est consentaneum quam ejusmodi miserabiles personas quibus sæpe non jus nec portio sed sumptus deficiunt, aliquo juris remedio sublevare. Hinc si Archiva Christianæ nostræ Religionis & omnia Bibliorum scrinia excutiamus convenientissima testimonia etiam legimus. Nam *in Prov. c. 14. v. 31.* dicitur: Qui miseretur pauperis, Deum honorat. & *Eccl. c. 7. v. 35.* Pauperi porrige manum tuam ut perficiatur benedictio tua.

*De Advoca-  
tatis.*

II. Inde etiam in legibus graves sunt constitutæ poenæ in Advocos & Procuratores, qui pauperes relinquunt, quippe tales possunt officio privari. *l. 9. C. de Postul.* ubi, si quis vero monitus à iudice ea excusatione quæ nequeat comprobari, cuicunque parti patrocinium denegaverit, careatque foro: Sicut etiam nunquam sibi ad agendum copiam posse restitui. *Vid. Erud. Tract. de Priv. Paup. Corn. Benincassii Q. 7. n. 9. ubi prolixè omnia eorum iura recenset. add. Disp. Conrad. Junckers de Priv. Paup. sub Pres. Excel. Dn. D. Bechmanni. art. 1. c. 2.*

*De Magi-  
stratu.*

III. Nec Magistratus pati debet causam pauperum relinqui desertam, sed planè, si nullum superest remedium opus pium facit, si ex publico arario eleemosynarum communi sumptus suppeditat, & species eleemosynæ est pauperibus patronus. *Vid. Disp. cit. ubi testim. multorum autorum reperitur. Nov. 85. c. 5.*

IV. Hac

IV. Hac occasione quaestiones quaedam oriuntur *De Sum-*  
primò, An Princeps vel Magistratus sive Ju- *ptibus ad*  
dex pauperi ad Processum ac litem (si tantum *litens.*  
iste est à Pecunia nudus, ut jus suum non persequi possit)  
sumptus subministrare debeat? Affirm. *Vid. de ea*  
*re Speckh. cent. 1. quest. 35. de Paup. ibid. Arnold. de Reyg. sub*  
*voce paup. num. 67. & hoc postulat Hallens. Scab. in casu*  
*homicidii responsum hunc in modum datum:*

Da Kläger aber Armuths halben / diesen  
peinlichen Proceß / wieder peinlich angeklag-  
ten auszuüben unvernögens / und diese Sa-  
che gänglich von sich stellen / und euch Ampts  
halber die Sache zu vollführen auftragen wür-  
de / auff solchen Fall wäret ihr auff Ampts  
Unkosten / diesen peinlichen Proceß / wieder  
peinlich angeklagten auszuführen pflichtig.  
B. K. W.

Hic etiam locum optimè invenit Viri πολιτικῶταξ Dida-  
ci Saavedra *Symb. 40. p. m. 280. & seqq.* ubi ingeniosè pin-  
xit montem qui in vertice nive est opertus, qui nivem  
iterum postea in rivulos derivat, hoc dilemmate:

### Quæ tribuunt, tribuit.

Quemadmodum, inquit, male non utitur nive mons, e  
vaporibus agrorum & vallium congregata in supremo  
ejus versione, quin in futuram servat ætatem & sensim  
solutam in rivulos eosdem iterum derivat campos, à  
quibus eam hauserat: Sic etiam Princeps aut magistra-  
tus

cus sive iudex si beneficia à subditis collata iterum in istos derivat. *idem p. m. 291.*

De Pro-  
cessu ad-  
versus  
Pauperem

V. Secundò, An Dives adversus paupe-  
rem processum instituere jure possit? Negat.  
nam commune veriverbium est Germanicum: *Wo  
nichts ist da hat der Kaiser sein Recht verlohren.* Quod  
confirmari videtur *per l. 6. ff. de dolo malo*, ubi propter in-  
opiam adversarii actio inanis dicitur. *Exemplum refert  
Gothof. in not. ad l. 9. §. 5. ff. locat. cond. tit. X.*

De Me-  
dico.

VI. Tertiò, An Medicus à Paupere ægro-  
tanti jure, præmimum pro labore postula-  
re ac sumere possit? Negat. Nam præmium  
à Deo expectare debet. *Bart. in l. 9. C. de Prof. & Med. &  
Gail. piè docet lib. 1. obs. 43. num. 11. 12. 13. 14.* cum dicit:  
Ne pauperes ob morbos insanitatis imò vitæ quoque pe-  
riculum indicant, ejusmodi privilegium constitutum est,  
quo medici charitatis & pietatis debitæ moniti ægrotos  
pauperes gratis curent. In ejus sententiam quasi pedi-  
bus it *Jetus Hanius in notis ad Wesenb. c. 1. arth. 1. num. 10.*  
cum scribit: In ejusmodi casibus sicut (si scilicet propter  
paupertatem & carentiam Advocati pericilietur justa  
pauperis causa) tenetur Advocatus advocare; Sic etiam  
Medicus medicari, si in simili periculo est pauperis sani-  
tas. *Add. cit. Beninc. q. 7. n. 17. & 18. item Disput. de Priv.  
Paup. ubi ex professo.*

De Hospi-  
talis.

VII. Ultimò, Pauperibus præter culpam suam ad  
incitas redactis, & ad prospiciendum prorsus invalidis,  
pro facultatibus publicorum proventuum ut Magistratus  
vitæ subsidia ministret, æquissimum est, *Nov. ss. c. 5.* Nam  
perfectæ justitiæ ac pietatis est opus, imbellium ac egeno-  
rum

rum inopiam sublevare, orphanos alere, succurrere  
iis, qui egent auxilio, *Surd. t. 1. q. 90.* Unde Hospitalia,  
Xenodochia, Monasteria, Prochotrophia, Orphano-  
trophia, Brephotrophia, Geantrocomica, Noscronia  
& alia in bene constituta Republ. erecta conspiciamus;  
illa nihil aliud sunt, quam domicilia pauperum, in  
quæ ex pietate & commiseratione veri tantum pau-  
peres regulariter sunt recipiendi, qui non habent, un-  
de vivant, nec laborando victum & amictum acquire-  
re possunt. *Nothbedrängte und Armselige / gar nicht  
aber die Faulenzer / böse Streiffer / Landtrocken und  
leichtfertige Buben. Ord. Imp. Pol. de Anno 1548. §  
1577. t. 27. §. Erstlichen Dn. D. Fritschius de Jure Ho-  
spitalium c. 4. n. 9. Add. Excel. Dn. D. Müller cit. disp.  
cap. 2. th. 7. ubi latius.*

### CAPUT III.

## Jus Pauperum Studioforum in Specie.

### Aph. I.

**Q**uemadmodum enim in omnibus generibus pau-  
peres qui cum gravissima miseria colluctantur,  
reperiuntur, sic etiam inter eos, **QVI** (ut laudatissi-  
mi mei Loriseæ verba *p. m. 95.* Ceu purpuram preti-  
osissimam huic quamvis ignobili panno libeat assuere,) **o**  
piparis suavibusque literarum epulis ceu  
Sirenæis cantibus irretiti ad libros tanquam

G

ad

ad scopulos adhærescunt, Ideo cum tritum  
tum verissimum perinde ac si ex Apollinis Oraculo  
*in Clarissima doctrina ac prudentia Viri Baudii geni-*  
*um destillatum, quando in Epist. 83. Cent. 1. dicit:*  
Paupertas est perpetua studiosorum con-  
tubernalis.

*De Stipen-*  
*diis.*

II. Quia verò nullus ferè est, qui magis sum-  
ptus ad studia, quam studiosus necesse habet; Quod  
etiam optimè calluit Atticarum elegantiarum Pro-  
muscondus Lucianus quando scribit: Ἡ παιδεία δεῖται  
πολλῶν τε χρόνων, πολλῶν τε πόρων, δαπανῶν ἔσμικρῶν καὶ  
τόχης λαμπραῆς. h. e. Eruditio indiget multo tempo-  
re, multo labore, multis sumptibus, & splendida for-  
tuna; Hinc Principes beneficia quæ stipendia vocan-  
tur, constituerunt ut iis conferentur, qui digni tam  
salutari remedio probati fuerint, ut videre est *Ex Ord.*  
*Provinc. Seren. Duc. Sax. Ernesti p. 1. c. 7. t. 1.* ubi: **Und**  
**wir selbst über das / von den Unsrigen / Stipendia aus**  
**Christlicher und gnädiger Zuneigung / zu Beförde-**  
**rung des Studierens zu conferiren pflegen. &c.**

III. Præprimis autem isti voluerunt, ut horum  
beneficiorum collatione gauderent pauperes & egeni  
Studiosi, (nam deplorandum est, ait, Exercitatissimus  
Politicorum Comineus *lib. 2. comment.* cujusmodi sunt,  
qui beneficium petunt, nec enim omnes digni sunt,  
qui accipiunt,) quod luculenter patet *ex dicta Ord. cit.*  
*loc. his verbis:* **Auch sollen den jenigen Stipendia so ei-**  
**gentlich für die ARMEN gewidmet / denen / welche**  
**so arm und dürfftig / daß sie sich von ihren eignen Pa-**  
**trimoniis nicht leichtlich unterhalten mögen / gegeben**  
**werden. his annectis die Fürstl. Sächsische Copurgt-**  
**sche**

sche *Stipend.* Ordnung §. 3. Darneben unsre Consistoriales ihren Pflichten und Gewissen nach mit allen Fleiß zu verhüten haben/ daß nicht aus Gunst/ Freundschaft und Gabe der Reichen und offtermahls zum Studiren untaugliche Kinder den Armen vorgezogen werden. *item:* Als sollen die *Stipendia* zu foderst denen Landeskindern so in unsern Landen geböhren und gezogen / gereichet werden.

IV. Sed jam proh dolor! contrarium experientia demonstrat, quot exempla, non inquam sexcenta, prostant? Ubi neque miserabilibus neque pauperibus neque ejusdem regionis incolis studiosis ne Obolus quidem ad studia tractanda detur, ideò jure Nobilissimi Dn. Dd. Michaelis Hügeli Præceptoris (olim) & Fautoris mei æstimatissimi verba, *qua in Disputatione Inaugurali de Fide Polit. c. 7. in fine* posuit mea facere possum, cum dicit: Ah scelus! atque utinam iterumque utinam, hodiè ista exempla non exstent! sed exstant, inquam, proh dolor! publicè privatimque. Pudet enumerare, nec opus est, heu quàm experti sumus? latus esset campus hic differendi, & stylus & ingenium seruiat; verum consulto desisto, neque aliquem lædo. Et cum laudado Ovveno *in Epigr. 16. l. 1. rubrica, O tempora! O mores!* qui sic:

*Scaliger annosi correxit tempora mundi:  
Quis jam, qui mores corrigit, alter  
erit?*

Neque me piget Lansii laudati Exemplum (quod ex Senecâ Belgicâ Lipsiô in Mon. Pol. l. 2. c. ult.) in sua mantissa p. m. 78. & 79. habet, in medium proferre quando refert: Leo Græcanicus Imperator, qui Eunucho cuidam pro militibus deblateranti respondit: Utinam, dicens, meis temporibus eveniat, stipendia militum in Doctores artium absumi? Qualem exclamationem artificiosè immutavit: Utinam, inquit, utinam eveniat nostris! Sed ut mores sunt, non fiet: & nescio quo fato literæ cum honestate: & imperio exulatum abeunt in novum orbem. Ad hæc optime quadrant *Lyricorum post Horatium Principis Jacobi Balde verba, in Od. 16. l. 4. Lyric. sic sonantia:*

*O ista nostro sic quoque seculo.  
Floreret Arbos! -- --*

*De Con-  
victorio.*

V. Aliud præterea genus est, quo pauperibus Studiosis in Academiis viventibus & bonarum artium ac partium alumni subsidium afferri solet, quod Sapientissimum ac Incomparabile Principum Saxonix Serenissimorum Oraculum & maximus Musarum Heros, Vitus Ludovicus à *Sedendorff* / Mæcenas Patronus, ac Promotor meus post DEUM Summus, Quem nunquam  
sine



sine Veneratione Reverentia ac Decumã-  
tã Laude Nomine, in seinen Deutschen Für-  
sten; Staat. p. 2. c. 14. num. 8. gravissimè deducit, &  
hoc autem [vocatur CONVICTORIUM ( vulgò die  
COMMUNITÄT)] verba autem ejus sic sonant: Eine  
andere Gutherat geschieht auch der Studierenden Zus-  
gend damit daß auff Gymnasiis und Universitäten et-  
ne gewisse Person / Oeconomus oder Speiser verord-  
net / welcher eine ziemliche Anzahl armer oder doch  
nicht sonderlich vermögender Schüler und Studen-  
ten / um ein geringes Kost; Geld / an einen besondern  
Ort mit einander speiset / welches man die Communi-  
tät nennet / darzu denn die Herrschafft oder auch an-  
dere ehrliche Leute einen Ausschuß jährlich thun / da-  
mit dieselben Speiser ohne Schaden seyn. &c. *qui  
plura de his materiis desiderat legere potest Disput. sapi-  
us cit. de Priv. Paup. item Dn. D. Müllern cit. Disp. c. 2.  
th. 14.*

VI. Neque silentii mantello ac peripetasmate  
est involvendum laudabile illud beneficium quo Scho-  
lastici, qui scholas triviales frequentant, gaudent:  
Nam illis nuces relinquentibus & ultra labia lustralia  
progredientibus si apti sint, non solum, ut informa-  
tionem instituere & alios docere possint, HOSPITIA  
liberalia conferuntur, sed etiam ostiatim  
cantando ex Choro Musico sumptus colli-  
gere ac sibi comparare possunt ( quod Ger-  
manice vocatur: Aus der Cantorey Chor-

*De Scho-  
lasticorum  
beneficiis.*

§ 3

Geld

**G**eld bekommen / Illis autem nucibus ludentibus, ac primoribus saltem labris eruditionis favum degustantibus, qui informationem exercere nec alios docere in potestate habent, si currendo hymnum Germanicum cantent etiam vel panes vel pecunia ( quibusdam locis etiam Vestes à Magistratu annuatim, ut in Splendidissima, celeberrima ac mihi dulcissima Paterna Civitate Numburgo de qua Jure *cum solertissimo arium Subblanditore Virgilio l. 1. Æneid. v. 535.* canere possum :

*Urbs antiqua potens, armis, atque ubere gleba.*

in usu est) ex pietate ac liberalitate donantur, quos vocamus **Currentes germanicè die Current-Schüler.** Et beneficia innumerabilia, quæ supersedeo recensere.

**Finis Partis Tertiæ.**

**PARS**

PARS IV.  
DE COECIS, MUTIS, SUR-  
DIS, FURIOSIS AC DENI-  
QVE CAPTIVIS.

CAPUT I.

Jus earum personarum ex  
sacris & moralibus.

Aph. I.

**H**Actenus in multis Partibus & Capitibus Jura  
quædam Miserabilium crassa Minerva ac rudi  
Penicillo depinxi, nunc reliqua est magna co-  
pia earum personarum de quibus merito etiam ut  
certas partes & capita componam necessitas postu-  
lat. Quia autem mens mea nunquam fuit ingentem  
Sylvam papyri de earum juribus struere, constitui in  
hac ultima parte ne pagina turgescat EARUM COL-  
LECTIM proponere & Asiaticum hunc tumorem La-  
conismi sale siccare.

II. Volo igitur statim jus earum sacrum de-  
monstrare, hoc autem *Dev. c. 27. v. 18.* demonstratur  
quando legimus: Maledictus qui errare facit cœcum  
in itinere &c. & *Prov. c. 31. v. 8. & 9.* Aperi os tuum  
muto, & causis omnium filiorum, qui per transeunt:  
aperi os tuum, decerne quod justum & judica ino-  
pem & pauperem, & *Levit. cap. 19. v. 14.* Non male-  
dices

*De Jure  
ex sacris.*

dices Surdo, nec coram cœco pones offendiculum.  
Et *Angelus terrestris cœlique simul civis* Paulus *Epist. ad Rom. c. 13. v. 3.* Mementote vincitorum, tanquam simul victi & laborantium, tanquam & ipsi in corpore morantes.

*Ex Moralibus.*

III. Hoc etiam Ethnici Scriptores postularunt, nam ita scribit laudatissimus Cicero *in Orat. pro Q. Ligario.* Nulla de virtutibus plurimis, admirabilior ac gratior Misericordia: Homines enim ad DEOS nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando. Nihil habet fortuna majus, quam ut possit: nec natura melius, quam ut velit servare. *Et Historicus rerum varitate elequentiaque incomperabilis* Valerius Maximus *lib. 5.* Nam & si egregium est hostem abjicere, non minus tam laudabile, infelicius scire misereri. Et Nasutissimus ille Ovidius Naso *lib. 2. de Pont. eleg. 9.*

*Regia ( crede mihi ) res est succurrere lapsis.*

Et hoc idem est, quod *Satyricorum Phosphorus* Juvenalis *Satyra 8. habet*

-- -- *Miserere inopum Sociorum.*

atque laudatus Saavedra *Symb. cit. p. m. 292. & 3.* ait: Attamen verò quia principem in omnes beneficum esse oportet, Auroram sibi proponat imitandam, quæ terram obeundo semper illi impertit aliquid, sed rore & flore, imò sola etiam amanitate eidem satisfacit: Ita ille det omnibus, eam tamen moderatione ut facultatem sibi non adimat dandi amplius, & contentos reddat singulos, quosdam quidem numerando re ipsa, alios verbis, spe & humanitate: Plus enim oculi dare solent,

solent quam manus. His omnibus τὴν ἀρέσκουσαν pro-  
nunciat, & ad eorum salivam sapit sententia Viri  
grandiloquentiæ in Politicis summæ Thomæ Lansii in  
*Mant. p. m. 194.* quando ita sermocinatur: Quare si  
tibi, quisquis es divitum, si conscientia & animæ tuæ  
bene cupis; opes, quas habes in hoc seculo tempora-  
rias: divite aut relinque substantiam tuam indigenti-  
bus sanctis, relinque claudis, relinque cœcis, relin-  
que ægrotantibus, relinque captivis: Sint facultates  
tuæ inopum vita. Si enim illi de tuo edent, tu satu-  
raberis si illi de tuo biberint, tu sitis tuæ æstum ardo-  
remque restringes: te illorum vestis vestiet, te illo-  
rum apricitas, delectabit, & porrò. Neque necesse  
est, ut multa testimonia in medium proferam, quia  
universus propemodum Gentis Apollineæ Senatus  
consentit.

## CAPUT II.

### Jus omnium in Genere.

#### Aph. I.

**N**unc denique etiam ut promissis stem meis eorum  
Miserabilium Jura collectim ac συλλήβδην recensebo.

Quæritur igitur, an Cœcus, Mutus & Sur-  
dus consensum & conventiones celebra-

*De Con-  
ventione.*

re possint? Affirmat. Quamquam in hac re  
attendenda est facultas consentiendi, quæ ab usu ratio-  
nis seu intellectus & voluntatis dependet. Cum igitur

H

tur

tur in coecis iste rationis usus non deficiat, rectè illi  
paciscuntur. *Arg. l. 9. ff. de Adopt.* Similiter Muti &  
Surdi conventiones possunt celebrare ubi non opus  
est sermone. *l. 4. §. 1. de Pactis.* modo mentem suam  
per signa vel literas exprimere possint, aliàs opus est  
curatore, §. 4. *l. de Curat. l. 1. §. 23.* Sed aliter est in fu-  
rioso & mente capto, quia intellectus & voluntas de-  
ficit à Magistratu curator constituitur, qui negotia in  
hac re nomine ejus expedit. *l. 5. 40. §. 189. de R. l. Add.*  
*Magnif. Dn. Præses l. 3. t. 1. aph. 10. de Jure ad rem &*  
*Oblig. in Genere.* Et hoc est quod laudatissimus Hugo  
Grotius *l. 1. de J. B. & P. c. 11. n. 5. de promissione vult,*  
quando dicit:

*Primum requiritur usus rationis ideò &*  
*furiosi & amentis atque infantis nulla est*  
*promissio.*

*De Incen-  
dio.*

II. Quæritur de furioso, An furiosus  
ac mente captus si causa incendii, punien-  
dus sit quemadmodum alii incendiarii?  
Negatur, Nam hoc testatur Dn. Carpzov. *Pr. Crim. p.*  
*3. 9. 145. n. 21.* ubi hoc refert præjudicium: *Mens. Julii. 1631.*  
*Ist den 20. April. jüngsthin Aden Franckens*  
*Scheune durch eine Feuers-Brunst verder-*  
*bet / und es wird den Gefangenen T. F. der*  
*solch Feuer angelegt / Schuld gegeben / ob*  
*mun wohl durch vermittelts Endes abgehör-*  
*te Zeugen erwiesen und beygebracht wor-*  
*den / daß er sich darzu bekennet und an sol-*  
*cher*

cher Bezüchfung nicht unschuldig sey:  
dieweil aber dennoch aus seinen Reden/son-  
derlich aber aus des Herrn *Medici* Bericht  
so viel zu vernehmen/ daß er nicht bey rech-  
ter Vernunft und Verstande gewesen/mas-  
sen er denn vor dieses mahl an Ketten gele-  
get werden müssen / so mag er auch mit ei-  
niger Straffe nicht beleet werden *V. N. W.*

Non solum autem de Poena incendii, sed etiam de  
omni delicto liberatus est, juxta regulam: Furiosus  
nec Reipub. ex delicto obligatur nec poena aliqua te-  
netur. *Vid. Johan. And. Fromman. Tract. de Jur. Sing.*  
*Fur. 10. p. m. 62. & 63.*

III. Huc etiam quaestio quadrat, AN REGES *De Regi-*  
infantes, furiosi, ac captivi, in imperio ve- *bus Furi-*  
rum jus ac ejus usum habeant? Affirmatur *osis.*  
Si curatorem habent, si autem nullum non. Sic Hu-  
go Grotius *in l. 1. de J. B. & P. c. 3. n. 63.* Reges si in-  
fantes, furiosi ac captivi, jus quidem habent, sed non  
usum, nec enim exercere imperium possunt, nisi his  
casibus curatores illis dentur. *ibid. Klenck. pag. m.*  
*18.*

IV. Porrò de testamenti factione earum per- *De Surdi*  
sonarum nonnulla sunt quoque addenda. Quamvis *& Muti*  
regulariter propter defectum corporis inhabilem na- *Testamen-*  
tura prohibetur, mutis & surdis testamentum facere, *to.)*  
*l. 10. §. 2. C. qui testament. fac. possunt.* tamen Justini-  
anus si non à natura, sed ex morbo, bello, & casu  
quodammodo alio hoc malum contigerit, muto qui  
scribere & surdo in loqui potest testamenti factionem

concessit, *cit. l. add. §. 2. l. l. 2. t. 11. de Milit. Testament.*  
Magnif. Dn. Præses. *in Jurisp. l. 2. t. 15. aph. 6. de Test.*  
*Add. Eruditis. tract. de Cæcis, Mutis & Surdis Basilii*  
*Michalorii c. 27. & 32. per tot. p. m. 60.*

De Tortu-  
ra.

V. Hic quæro, An iste qui Mutus & Surdus simul possit torqueri? Negatur, quia non plenissimam rationem habet! & neque sua sensa exprimere neque judicis sensa expressa percipere potest. *Vid. Brunnem. de Jud. p. 2. Quest. 2. num. 25. Franc. Fasso de Torment. sub rubrica qua persona torq. poss. num. 4. Gomes var. rosol. in tit. de iudic. c. 1. num. 69. & alii quos recenset cit. Autor Michal. in tract. qui ex professo de hac questione tractat cap. 46. per tot. pag. m. 89.*

De Jura-  
mento.

VI. Iterum quæritur, An Mutus possit juramentum præstare? Negat. De hac questione Doctores magis dubitant & præcipue de Juramento ubi verba necessaria sunt, & quod principaliter dirigitur in DEUM, Form. *So war mir Got helffe und sein H. Wort.* Quod probat *Bart. in l. qui jurasse. ff. de Jur. Vir.* cum dicit: De Pupillo non capaci si non potest fari, non potest jurare. Quod auctores ad mutum extenderunt teste *cit. Michalor. tr. qui de eare tractat c. 48. per tot. p. m. 92.*

De Cæci  
Testamen-  
to.

VII. Sed quid de Testamento cæci dicendum? Respond. Illi non nisi observatis certis solennitatibus præscriptis testari possunt. *l. 8. C. qui test. facere poss.* inter quæ præcipuum est, ut præter septem testes etiam Tabellionem, seu ejus lo-

CO



co octavum testem adhibeant. *Add. Recess. Imp de an-  
no 1512. Dn. Mag. Præles. cit. loc. Carpz. p. 3. c. 6. d. 5.  
ubi dicit: Obgleich N. N. von 7. Zeugen ein  
Testament oder Codicil gemacht darauff  
sein Potschaft gedruckt und die Zeugen das  
selbe unterschrieben und besiegeln lassen /  
da er aber denn nach euren Bericht Blind  
gewesen / so wäre solches sein Testament  
oder Codicill aus Mangelung der Solenni-  
täten (nemlich weil er nicht den 8. Zeugen  
darzu angenommen) zu Rechte nicht kräftig /  
B. X. B. Si autem testis octavus adhibitus, Impe-  
rat. Maxim. in Recess. ita:*

Es ist auch nicht allein eines Blinden in  
sein Testament / sondern auch Codicillen  
und andern sein letzter Wille recht solcher  
Form zu halten / B. X. B. *Add. cit. tract.  
Bass. Michalor. cap. 5. & 6. per tot. p. m. 13.*

II X. Nunc etiam quaeritur, An cœ-  
cus ad Gradum vel Dignitatem Doctora-  
lem admittendus sit? Affirm. De hac re  
late disputat *Vasq. contr. Illust. cap. 103. num. 17.* qui tan-  
dem concludit doctorari utique posse, & in quodam  
cœco sic observatum fuisse asserit; & movetur præci-  
pue, quia cuilibet conceditur ad Magisterii honorem  
ascendere, si non reperiatur prohibitum ut *in l. Ma-  
gist. Cod. de Professoribus & Medicis lib. 10. l. Unic. Cod.  
de Professoribus qui in urbe.* etiam quia quilibet est ad-

H 3

mitten-

*De Gradus  
Doctoralis*

mittendus si dignus est. Unde cum in jure non prohibitum reperiatur cœcis doctorari posse, id ipsis non est denegandum. *Vid. si aliquis plura desiderat de hac materia sæpius Eruditiss. cit. tract. Bas. Michalorii de Cæcis Mutis & Surdis c. 20. per tot. p. m. 43.*

*De Capti-  
vis.*

IX. Calcis loco hujus Disputationis, partis capitique, de Captivis aliquid est addendum. Eorum autem redemptio multum habet favoris maximè apud Christianos quibus lex divina hoc misericordiæ genus peculiariter commendat, *Matth. c. 35. 36. & 39.* ideò pie ait Lactantius *lib. 6.* Captivorum redemptio magnum atqve præclarum justitiæ munus est. Et ab Ambrosio Patre Laudatissimo: Captivos redimere, maximè ab hoste barbaro, præcipua & summa liberalitas vocatur. Imo Ecclesia ipsa in Litania canit: **Alle Gefangene loß und ledig lassen.** Et Hugo Grotius; Ornamentum, inquit, Sacramentorum, redemptio Captivorum est *in lib. 3. de J. B. & P. cap. 21. num. 23.* Huc quadrat etiam *Sublimis illius Poëta* dictum Statii, *in Thebai:*

*Pulchrum est vitam donare petenti.*

Et laud. Horatius *lib. 1. Epist. 16.* canit:

*Vendere cum possis captivum occidere  
noli,*

*Serviet utiliter, sine pascat durus, a-  
retque.*

*De Hodi-  
erna Ca-  
ptivitate.*

X. Quamquam apud nos Captivitas & Servitus sublata est, attamen captivi, fide data, tam diu, donec pretium redemptionis statutum, præstetur, serrentur, vid. Hugonem Grotium *cit. loc. & Inst. Grot.*

*Klenckii*

*Klenckii ubi in lib. 2 c. 7. n. 10. & fere cum Grotio usque ad finem in omnibus capitibus eruditissima & lectu jucundissima tractantur. & laud Guil. Grotium c. 7. §. 5. & seqq. p. m. 112. Dn. Magnif. Præsidem l. 1. t. 3. aph. fin. de Jure pers. | Dn. D. Rothen. cit. Colleg. Inst. Præst. addict. tit. Dn. D. Müllerum cit. Disp. c. 3. th. 8. & seqq.*

XI. Quia de Captivis dissero, ultimam (jam antequam filum discursus mei abrumpo,) quaestionem annecto & quaero, Quid sit Juris, si in bello Turcio Turca à nostratibus capiatur? Resp. Propter jus retorsionis captivus fit omninò servus. Mag. Dn. Præs. *Ex. 3. th. 21.* Sed quid si Christianus FIT? Respond. liber fit, quia Christianus captivus si Mahumetanam Religionem assumit, etiam liber evadit. Excel. Dn. D. Roth. *cit. loc. t. 5. de libertinis.* Et hæc de captivis.

*De Captivo Turca.*

XII. Aliæ etiam ejusmodi plures Miserabiles Personæ reperiuntur, quas silentio premo, nam si omnes & earum jura ex professo enarrare, tractare & enucleare conarer, item quemadmodum tempore Tyberii inopia chartæ laborem.

**Finis hujus Dissertationis,  
Partis Quartæ & Ultimæ,**

Sed

**S**ed putabam omne me expedi-  
sille, attamen incidit mihi in  
mentem annosa illa *παρουσία*:

Superflua non nocent.

Ideo quia non nocent sed magis  
docent ac delectant quædam pro  
more solito annecto

### SUPERFLUA.

I. Titius ægrotus mortique vicinus  
condidit Testamentum, & in isto heredis  
loco constituit tres (quia faciunt collegi-  
um, (personas. Prima est Carni-  
fex, Secunda Licitor, & Ter-  
tia *χοιρολόμος* seu Porculator;  
Sed in clausula testamenti, hanc conditi-  
onem annexit, quod horum Honestissi-  
mus heres exasse esse debeat; **Quæri-  
tur**

tur igitur qualis fit heres ?

Respond. Prima.

II. Corrivalis si alterum Corrivalem apud Amasiam offendit & istum occidit, Poena capitali ordinaria non est puniendus.

III. Virgo Vi stuprum passa, signum virginitatis nempe Sertum, jure portare potest.

IV. Fugiens qui impegit Sempronio alapam, ad honorem recuperandam, à Sempronio haud est occidendus.

V. Propter halitus foetorem & fluxum Urinae perpetuum divortium non procedit.

VI. Dolus in Judæum non est exercendus.

VII. Manticularii & Laverniones in Nundinis celebribus nunquam sunt tolerandi.

I

PARA-

## PARALEGOMENA.

**E**Cce B. L. ecce, inquam, & lege, hæc sunt, quæ de Jure Miserabilium pro ætatis imbecillitate & ingenioli mei tenuitate ex probatissimis juris nostri Antistibus ac aliis Autoribus, quorum ego fere plures inspexi, colligere ac enucleare volui; Uberiorem quidem & accuratiorem hæc materia demonstrationem desideraret, sed quemadmodum in magna Sylva boni venatoris est, feras indaganter quam plurimas capere, nec unquam culpæ fuit, non omnes cepisse: Sic etiam nemo Spero vitio mihi vertet, si in tanta Jurium Miserabilium Sylva nonnulla transilierim. Ideo antiquum illud distichon meum facio & exclamo:

Quæ potui feci, sed si quis  
plura requirat,

Consu-

*Lans. in  
Orat. pro  
Hispan. p.  
m. 456.*

## Consulat ingenio, qui me- liore valet.

Hoc unicum reliquum est, quod vehemen-  
tissimè rogo, si in hac mea Disputatione  
ad errorum scopulos per ingenii mortua-  
lis exiguitatem impegi, (impegi enim,)   
nam imò nemo nostrum  
non errat, homines sumus  
non Dii ait *Petron. Arbiter in Satyr.*  
*c. 42. p. m. 169.* & in proverbio dicitur:  
**Errare humanum,** ut æqui bo-  
nique consulas & corrigas. His claudo &  
plura non addo ne prolixitate nimia pec-  
cem, quam vale, vale igitur B. L. & vive  
diu felix, atque fave.

*Tuo favore desideranti ad omnia  
officia paratissimo ac subjectis-  
simo quem*

**Nomine nosti.**

Ἐπιχάσματα.

**I**nvidiam potius; miserantis pectoris  
unquam

Casibus aduersis haud, *precor*, indigeas!

*Eximio Dn. ALBINO Amico suo, Disputationis  
erudite Autori, gratulantem & benevo-  
lum animum significaturus scrib.*

Georgius Adamus *Struve*/ D.

---

**E**N! laude dignum, ALBINE, strenue Astræ

In arte miles, Chare Fautor: Exponis

Causas eorum, sacra quos vocant Jura

MISERABILES, feliciter diserteq̄ve

Interpres haud obscurus indolis pronæ

In has misellas Indigentium mentes,

Ac *συμπαθείας* es, boni notæ cordis.

Hæc euge TU virtute maecte: ego grator

Haud vano haruspex omen ore laturus,

*Quod hujus olim nobiles leges fructus!*

*Ita Cl. Dn. Disputanti, Lectionum Juridicarum Auditori  
suo Solertissimo bona scæva ergo scrib.*

Petrus Müller/ D. & P.P.

---

Ad Per-Eximium DN. ALBINUM

Disputationis de Jure MISERABILIVM

Autorem laude dignissimum.

**J**am, miserante DEO, miserorum jura recenset

Orphanus: En post hæc non miserandus eris!

*Ita bene-ominabundus Conatibus Adfinis & Amici Dile-  
ctissimi properante calamô applaudebat*

Bernh. Bergner/ J. U. D. Cam. Duc. Saxo-

Ziz. Procur. ac Urb. Patr. Numb. Conf. & Synd.



Dulces ceu vario sugens è flore liqvores  
Colligit, & multo nectare stipat Apis.  
Undique sic miseris dispersa levamina Juris  
Congeris, hinc meritis præmia multa precor.  
*Eruditæ Dissertationis Autori Nobiliss. Dn. ALBINO  
Amico & Auditori meo per dilecto, animum  
gratulatur*

Mathias Jessen, D. & Regim. Saxo-  
Jenens. Advocat. Ordin.

Als ein gekränkter Mensch / dem Gottes Will  
und Naht  
Mit Leid und Kreuz belegt / vor Recht und Vorthail  
hat /

Vor andern in der Welt / das bringt im Musen Chor  
Gar weißlich Herr Albin / mit disputiren vor.  
Dahero trägt Er / zum wohlverdienten Lohn  
Zu seines Nahmens Ruhm / den Ehren-Kranz davon.

Auf inständig freundliches Ersuchen schrieb dieses  
zwar wenige; jedoch wohlgemeinte zu Jena  
durchreisend in höchster Eil.

Georg Neumard /

Vic-Com. Palat. Cæs.

z. z. Fürstl. S. G. samter Geheimter  
Secr. zu Weimar.

*Personas miseræ quàm trahent Jura benigne,  
Illas quive favor constabilire queat,  
ALBINI Docti lat. monstrant Lemmata docta;  
Queis paruit dotes non sine laude suas,  
Defunctorum Patris pia sic vestigia calcat,  
Nomen ut à serâ posteritate trahat.  
Sic erit eximiâ Clari virtute Parentis,  
Et dulcis Patria, Gloria, Lumen, Honos.*

Gratu-

*Gratulor ex animo; Rector benedicat Olympi,  
Ac faveant Studiis Fata benigne suis.*

*Amici affectus ergò pangebatur*

Caspar. Matthæus Eulenbergt /  
R. Capituli Numburg. Syndicus.

---

**A**LBINE, dum MISELLORUM ritè *Privilegia*  
Defendis, ipse haud merere tale privilegium.

*Nobilissimo Dn. Respondenti, Amico & Auditori  
suo maxime industrio L. M. Q. appos.*

Mich. Hügel, Dd.

---

Parodia Horatiana

*Lib. 1. Serm. Satyr. IV.*

Hic NIGER est, hunc tu Romane caveto!

**A**bsentem qui laudat Amicum,  
Qui sic defendit aliò culpante MISELLOS,

Qui caprat fletus MISERI famamque Popelli:

Fingere qui sic visa potest, commissa tacere

Qui tenet, hic ALBUS, Tuque huic Germane faveto!

Piè ac Clarè Docto Dn. ALBINO, Affini suo honorando  
de Jure Miserabilium publicè disputandi Lmque f.

M. Joh. Philippus Germanus,

p. t. Pastor Othmarianus Numburg.

---

**T**E miserum! MISERABILIUM miserabile Asylum  
Juris qui pandis, pectora nuda sinu.

Nil juvat hoc *αὐτο κλαίειν]ε καὶ ἄλγεα πάσχειν,*

Troilus & Niobe cum Palamede jacent.

Esto: \* Dei quamvis cladem manesque mineris,

ALBINI, nihil est. Ast monuisse pium.

*Sic in Theses ac Desideria sui ALBINI calamo lices*

\* Lucanus

*discobinato descendere voluit Numburgi,*

F. B. R.

**D** Er fatulen Fliegen Art / hast Du ja stets gehasset /  
Drum auch die Themis Dich als ihren Sohn  
umfasset /

Und in den Schoffe heat / Sie ist darauß bedacht /  
Das werde vor den Fleiß dein Name groß gemacht.

Dieses setzte seine Schuldigkeit gegen seinen Herrn  
Stubengesellen / als seinen Bruderlichen  
werthen Freunde und Gönner in etwas abzu-  
statten mit flüchtiger Feder hinzu

M. Christian. Conrad. Delfner /

J. U. C.

---

**A**rtibus innumeris omni scibilique redundans,  
Si nullam ingenii sobolem lux alma videret,  
Qua luculenta ejus virtutis dona probaret,  
Laudibus ornatus summis vel honoribus astra  
Attinget nunquam. Hinc se, Tua nescia virtus  
Abscondi, ostendit: Largiq; sequentur honores.  
Conatus laudo, & precor ut benedicat JOVA!

Doctissimo Dn. Respondenti Conterraneo  
dilectiss. honoris ergo adscr.

Christian. Fried. Lauhn, LL. Stud.

---

**D**um quæ Jura fient *Miserum* rusparis Amice,  
Et fistis docto discutienda gregi.  
Egregiè nostro Tu te facis ordine dignum,  
Ingeniique probas condita dona tui.  
Felices queis ista licent! Tu pergere perge;  
Sacra piæ Themidos sedulus usque cole.  
Sic quoque quem speras, eventus coepta sequetur:  
Sic decus accrescat Nominis inde Tibi.

*Hec Dn. Autori, Patrueli & Amico suo singulariter  
dilecto Jura Miserabilium laudabiliter ventilanti  
tumult. pon.*

Samuel Antonius Berricht / J. U. Stud.

Intaminatæ haud otiose Sectator,  
ALBINE laudis, candidas habes testes  
Tui laboris prosperi, quibus plausum  
Adjungit Orbis doctus atque miratur,  
Quòd mustulenti ver tuum oppidò præstet  
Fœcunditatem mensis, explicas solis  
Dum visa Paullis JURA FLEBILIS TURBÆ.  
Assensus hic meum poposcit assensum;  
*Me nempe (causam nescio) gravem ætate,*  
Ab Juris utriusque Candidatorum  
Consortio longissimè remotum esse  
Oportet, hoc meo Catone contentum,  
Cuticulaque: quippe de luto certo  
Prudens & æquus singulis dedit Titan  
Præcordiorum dissimillimos motus.  
Proinde perge, *Flos Decusque Musarum,*  
*Ocelle Phæbi lecte,* perge in inceptis.  
Non invidebo Gratiam Eruditorum,  
Non invidebo mentis inclytas dotes:  
*Præire pulchrum est, sed sequi, magis tutum.*

*Suo ALBINO applaud.*

Jo. Adam Stilfovius,

---

Huc Themis! Huc Musa! Cultorem cernite vestrum,  
Quam nunc Jus Miserorum egregiè explicet  
Qualibet, en! leto testatur! gaudia plausu;  
*Mecum gestit ei dicere: Gratulor.*

Hæc pauca in honorem Nobilissimi Domini Respon-  
dentis Amici sui singulariter dilecti apposui  
Detmar Zimmerman, Rigâ-Livonus Nobil.  
L.L. Cultor.

Et sic est Finis, sit Laus & Gloria  
Trinis.

AB: 752953

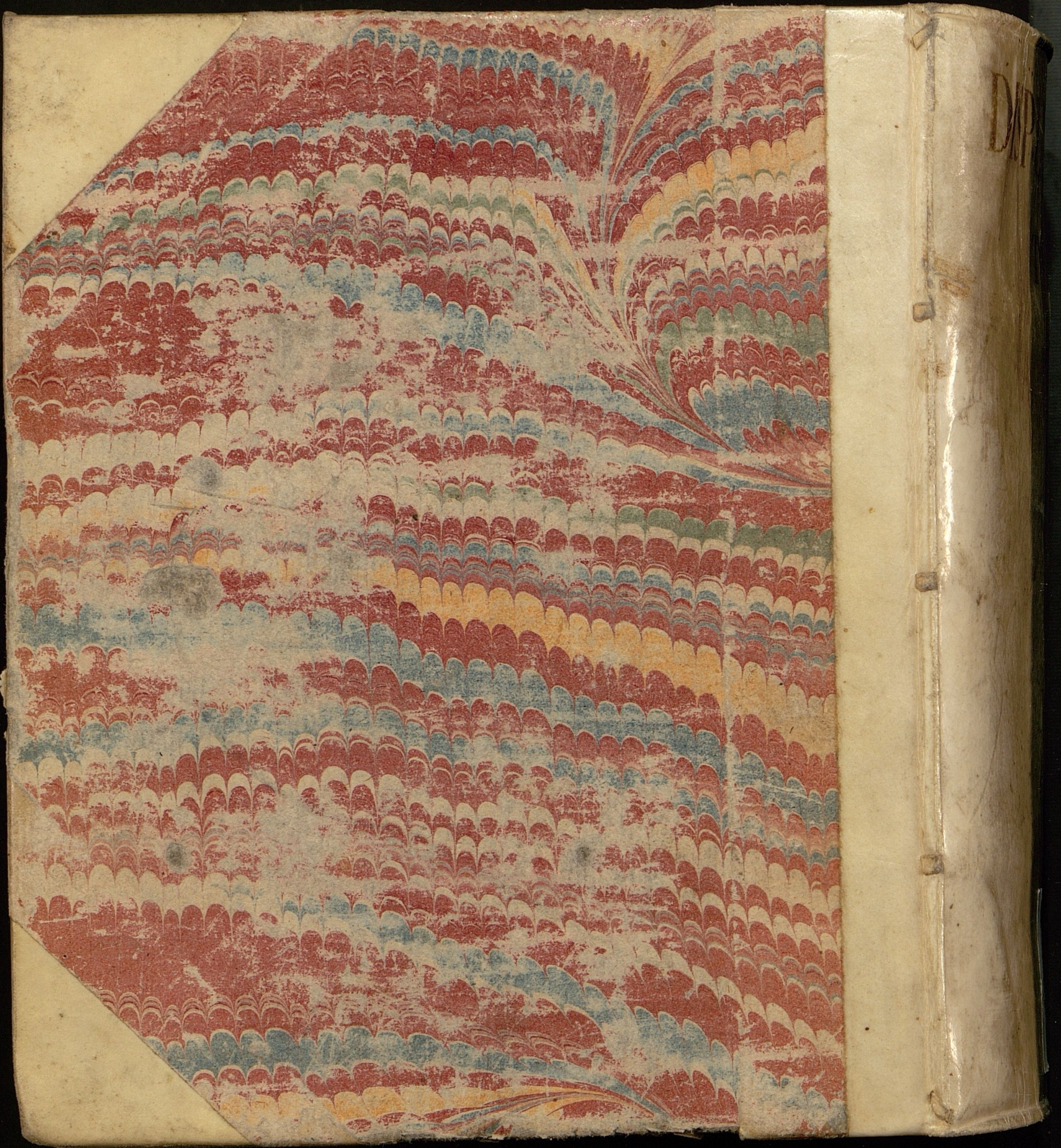
ULB Halle 3  
003 011 747

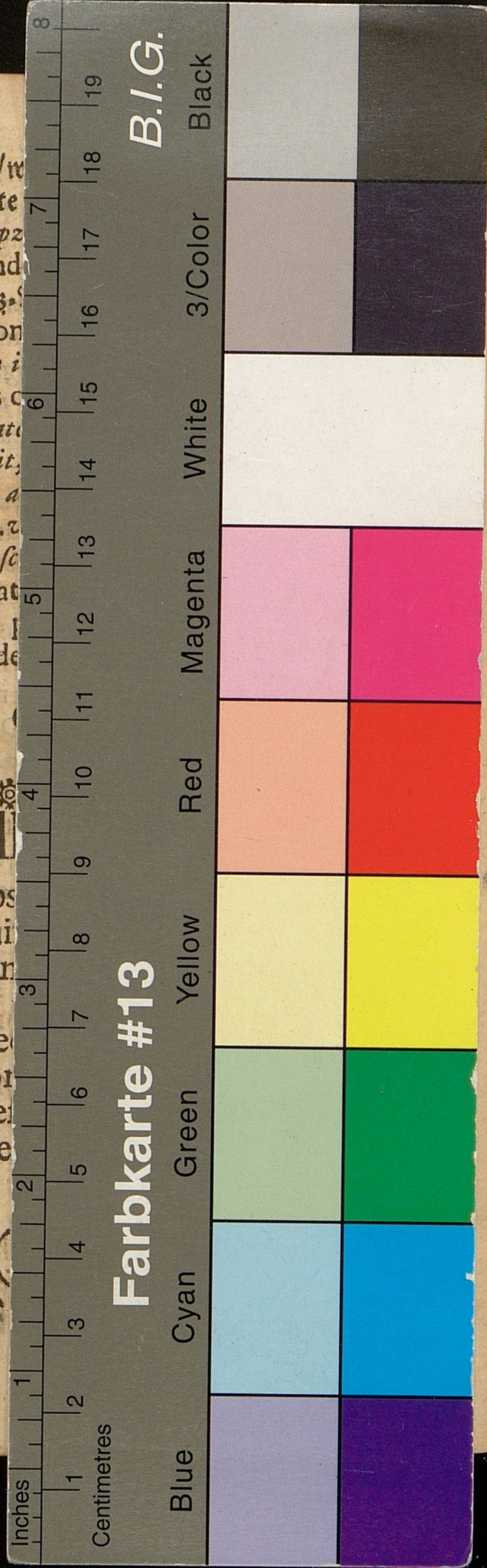


58

Vd 17







DISSSERTATIO JURIDICA  
DE  
JURE  
**MISERABILIIUM,**

Von  
**Rechte der Armseligen und  
Nothbeträngten!**

*Quam*  
SS. Unius Triados & Ternæ Monados Faventia,  
Illustrium atq; Magnificorum in Inclyto Athenæo Salano  
Themidos Sacerdotium Indulgentia,

*AC*  
Validi Præsidiij Assistentia

**DNI. GEORGII ADAMI STRUVII,**  
Jcti Consummatissimi, Serenis. Ducum Saxonæ Con-  
siliarii Intimi Eminentissimi, Facultatis Juridicæ Præsidis Ordinarji  
Magnifici, Curiaque Provincialis ut & Scabinatus Asses-  
soris Primicerij Gravissimi,

**DNI. Mœcenatis, Patroni, & Doctoris!** summa honoris  
ac observantiæ devotione ad tumbam usque devenerandi,  
Ex multis Probatissimis; Autoribus enucleat, ac  
In Acroaterio Jctorum Solenniter defendit

**JOHAN. GEORG. ALBINUS**

Numb. Misn.

*Anno ενανθρωπήσεως 78 λόγος M. DC. LXXX. die 5. Maij.*

Literis Samuelis Adolphi Mülleri

39  
27

